

Rapportage monitor verduurzaming monumenten 2024

Aangevraagd door : Routekaart Verduurzaming Monumenten

Contactpersoon : mevrouw P. de Vries

Datum : 13 februari 2025

Right Marktonderzoek en Advies B.V.

Telefoon : 038-4212185

Projectleider : de heer G. Hamstra

Projectnummer : 3370-59

Namens de Routekaart Verduurzaming Monumenten presenteren wij hierbij het rapport van de monitor verduurzaming monumenten dat wij in 2024 voor u met enthousiasme hebben uitgevoerd.

Vriendelijke groeten,

Geert Hamstra | ghamstra@rightmarktonderzoek.nl

Jeroen Kommer | jkommer@rightmarktonderzoek.nl

8,4

Gemiddelde
klantwaardering

30
Jaar

Right Marktonderzoek

1.	Onderzoeksopzet	3
2.	Samenvatting	6
3.	Resultaat	9
3.1	Duurzaamheid huidige situatie	10
3.1.1	ongemakken	11
3.1.2	oorzaken	12
3.1.3	interesse verduurzamen	13
3.1.4	minder energie verbruiken	13
3.1.5	historische energiebesparende voorzieningen	15
3.1.6	duurzaamheidsmaatregelen	16
3.1.7	redenen om te verduurzamen	19
3.1.8	bijdrage wooncomfort	20
3.1.9	monumentale waarden	21
3.1.10	aanpassen historische onderdelen	22
3.1.11	gas- en elektriciteitsverbruik	23
3.1.12	advies en inzicht vooraf	24
3.1.13	kosten	25
3.2	Duurzaamheid toekomst	27
3.2.1	duurzaamheidsmaatregelen	28
3.2.2	invloed eerder genomen maatregelen	29
3.2.3	redenen duurzaamheidsmaatregelen	30
3.2.4	kosten	31
3.2.5	invloed energietarieven	33
3.3	Informatievoorziening	34
3.3.1	beschikbare informatie	35
3.3.2	financieringsmogelijkheden	36
3.3.3	bekendheid	37
4.	Achtergrondkenmerken	39

1. Onderzoeksopzet

1.1 Onderzoeksopzet (I)

Aanleiding

Begin 2019 is het vierjarige programma *Erfgoed en Duurzaamheid* van start gegaan om de klimaatdoelstellingen te ondersteunen en samen met monumenteigenaren, overheden en monumentorganisaties duurzame ambities te realiseren. In het programma wordt door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) het innovatieve vermogen van de monumentensector gestimuleerd, onder andere door meer kennis en innovaties op dit gebied specifiek gericht op monumenten te ontwikkelen. Daarnaast wordt ingezet op betere ondersteuning en advies voor lokale overheden en samenwerking.

Een van de initiatieven van de gezamenlijke erfgoedpartijen (o.a. RCE, Nationaal Restauratiefonds, Nederland Monumentenland, Provincies, erfgoedloketten, gemeenten en duurzaamheidsadviseurs) is het opzetten van een 'monitor verduurzaming monumenten', waaronder een enquête onder monumenteigenaren. In 2019 is in samenwerking met de RCE en het Restauratiefonds een pilottraject uitgevoerd, waarbij er een instrument is ontwikkeld om de verduurzaming van monumenten te monitoren. Dit onderzoek is na de pilot jaarlijks herhaald.

Doelgroep

De doelgroep van het onderzoek wordt gevormd door Nederlandse monumenteigenaren.

Methode

De monitor is uitgevoerd met behulp van een online onderzoek. De verspreiding ervan is op verschillende manieren gebeurd.

- Monumenteigenaren zijn via diverse online platforms opgeroepen om aan de monitor deel te nemen.
- Monumenteigenaren die in 2020 of 2022 aan de monitor hebben deelgenomen en die hebben aangegeven hiervoor eens per twee jaar benaderd te mogen worden, zijn persoonlijk per e-mail voor deze monitor benaderd.

Vragenlijst

De vragenlijst is voor een eerdere meting door Right Marktonderzoek ontwikkeld op basis van de input van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Restauratiefonds. Er zijn wederom een aantal antwoordmogelijkheden in de vragenlijst toegevoegd, omdat deze relatief vaak onder 'anders' werden genoemd. Daar waar dit gebeurd is, is dit in de rapportage vermeld omdat de resultaten op deze punten dan minder goed vergelijkbaar zijn.

Onderzoeksperiode

Het onderzoek is uitgevoerd in de maanden januari 2024 tot en met december 2024.

Steekproef

In totaal hebben 580 monumenteigenaren in 2024 aan de monitor deelgenomen, 161 hiervan hebben ook in 2020 of 2022 aan deze monitor deelgenomen. Nadere analyse van deze groep heeft aangetoond dat deze niet afwijkend antwoordt ten opzichte van de overige monumenteigenaren. Hierdoor is de groep als geheel gerapporteerd.
Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de doelgroep wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van dit rapport.

Wat voor type monument bezit u?	n	%
woonhuis	342	59%
boerderij	132	23%
kerkgebouw of klooster	46	8%
kasteel, buitenplaats of landhuis	23	4%
molen of gemaal	7	1%
anders	30	5%
totaal	580	100%

Is het monument in de afgelopen vijf jaar gerestaureerd of heeft er groot onderhoud plaatsgevonden?	n	%
ja	271	47%
nee	307	53%
weet ik niet	2	0%
totaal	580	100%

Wat voor een soort monument betreft het?	n	%
rijksmonument	424	73%
gemeentelijk monument	142	24%
anders	14	3%
totaal	580	100%

Betrouwbaarheid

Bij een totale steekproef van 580 ingevulde vragenlijsten en uitgaande van een betrouwbaarheid van 95%, geldt een maximale onnauwkeurigheidsmarge van 4%.

Rapportage

In de rapportage is een uitgebreide weergave van de onderzoeksresultaten te zien van de meest recente monitor. In deze rapportage zijn de resultaten van het kwantitatief onderzoek op totaalniveau weergegeven en is daar waar interessant of opvallend een vergelijking gemaakt met eerder uitgevoerde monitoren vanaf 2020.

2. Samenvatting

Verduurzaming monument

- De interesse van monumenteigenaren in het verduurzamen van het monument blijft onverminderd groot (80%) maar dit percentage is t.o.v. 2023 wel gedaald (2023: 88%).
- Wederom hebben nagenoeg alle monumenteigenaren (98%) duurzaamheidsmaatregelen doorgevoerd in het monument.
- Het rapportcijfer waarmee de tevredenheid over het wooncomfort van het monument is beoordeeld schommelt: 2022: 7,2, 2023: 6,9, 2024: 7,0.
- Eigenaren van een rijksmonument beoordelen het wooncomfort wederom met een 6,9, eigenaren van een gemeentelijk monument iets hoger (2023: 6,6, 2024: 7,0). Het wooncomfort wordt volgens de monumenteigenaren vergelijkbaar met eerdere metingen met name negatief beïnvloed door de aanwezigheid van enkel glas.
- Het percentage monumenteigenaren dat ongemakken ervaart van het wonen in het monument is gedaald van 74% naar 70%. Meest genoemde ongemakken hebben te maken met kou, het gaat dan om koude trek door het huis (36%), koude voeten (33%) of een koud binnenklimaat (32%).
- Duurzaamheidsmaatregelen worden vaak op een 'natuurlijk moment' aangebracht, zoals na aankoop, restauratie of groot onderhoud. Het percentage monumenteigenaren dat (ook) verduurzaamt zonder aanleiding van aankoop, restauratie of groot onderhoud is gestegen van 43% naar 48%.
- De meest genoemde maatregelen die men al heeft genomen, zijn net als vorig jaar energiezuinige verlichting (83%), kierdichting (71%) en het plaatsen van een HR(e)-ketel (70%).
- Het percentage monumenteigenaren dat zonnepanelen heeft aangebracht, is opnieuw gestegen. Ook het percentage dat een (hybride) warmtepomp of zonneboiler heeft geplaatst, is toegenomen.
- De belangrijkste redenen om te verduurzamen blijven het verlagen van de energierekening (88%) en het verbeteren van het wooncomfort (85%).

Effect verduurzaming

- Over de bijdrage die de maatregelen hebben op het wooncomfort, is men over het algemeen tevreden. Over investeringen in energievoorzieningen (zoals een (hybride) warmtepomp, zonnepanelen etc.) zijn monumenteigenaren over het algemeen het meest tevreden. Over het effect van getroffen basismaatregelen zijn de meningen wisselender; voorbeelden van maatregelen waarover men gematigd tevreden is, zijn radiatorfolie en kierdichting.
- Het percentage van de monumenteigenaren dat aangeeft dat de maatregelen volgens verwachting of boven verwachting effect hebben op het gasverbruik, is gelijk aan 2023. Op het elektriciteitsverbruik hebben de maatregelen een iets vaker een positief effect gehad (van 52% naar 55%).

Inwinnen advies

- Hoewel het merendeel van de monumenteigenaren nog steeds geen extern advies inwint, lijkt men dat wel steeds vaker te doen: 46% (2023: 41%) van de monumenteigenaren heeft advies ingewonnen.
- Als een monumenteigenaar advies over verduurzaming heeft ingewonnen, dan heeft men vaak een beter zicht (44%) op de besparingsprognose van de duurzaamheidsmaatregelen die men wil treffen dan wanneer geen advies is ingewonnen (30%).

Toekomstplannen

- De bereidheid om in duurzaamheidsmaatregelen te investeren is t.o.v. 2023 gedaald: 74% (was 83%) van de monumenteigenaren overweegt om in de komende 3 jaar verduurzamingsmaatregelen te nemen waarmee dit percentage voor het eerst sinds 2020 is afgenomen. Het percentage is overigens wel vergelijkbaar met het percentage in 2020,
- De interesse in zonnepanelen en (hybride) warmtepompen is wederom gedaald. Dit wordt zeer waarschijnlijk veroorzaakt doordat dit juist duurzaamheidsmaatregelen zijn die in eerdere jaren met toenemende mate zijn toegepast.
- Het verlagen van de energierekening is wederom het belangrijkste argument (78%) om in de toekomst te verduurzamen, maar dit percentage neemt sinds 2022 continu iets af.
- Toekomstige investeringen in verduurzamingsmaatregelen worden slechts in beperkte mate (28%) ingegeven door eerdere succesvolle uitgevoerde verduurzamingen.

Informatiebehoefte- en voorziening

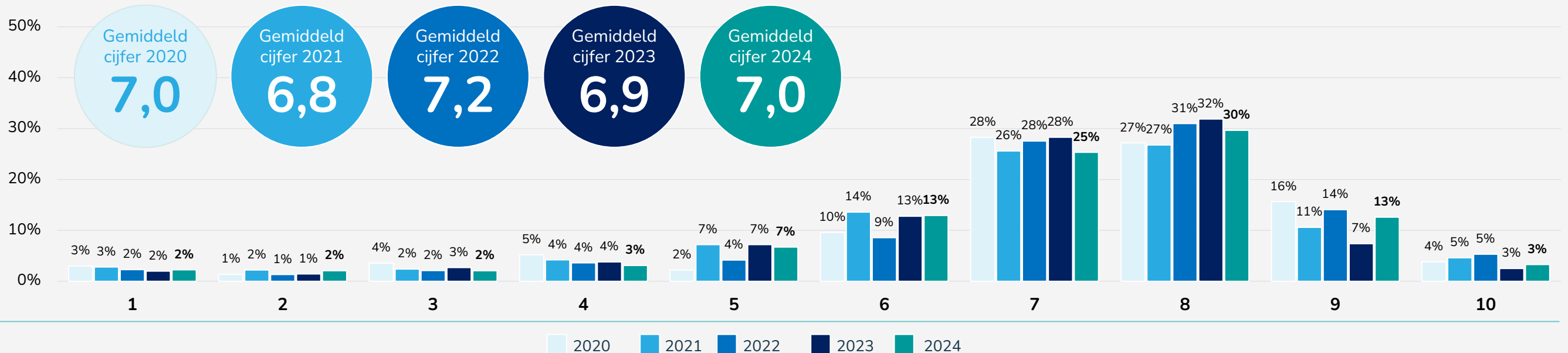
- Monumenteigenaren blijven het lastig vinden om informatie te vinden over de duurzaamheidsmogelijkheden, hoewel dit wel iets beter lijkt te worden. In 2021 vond 55% van de monumenteigenaren het lastig om informatie te vinden, nu is dat 43%.
- Als het gaat om de bekendheid van subsidies en leningsfaciliteiten zijn de laagrentende lening van het Restauratiefonds en subsidieregeling instandhouding monumenten het meest bekend.
- Monumenten.nl blijft de meest bekende website voor monumenteigenaren. De bekendheid is sinds 2020 gestegen van 54% naar 83%.

3. Resultaat

3.1 Duurzaamheid huidige situatie

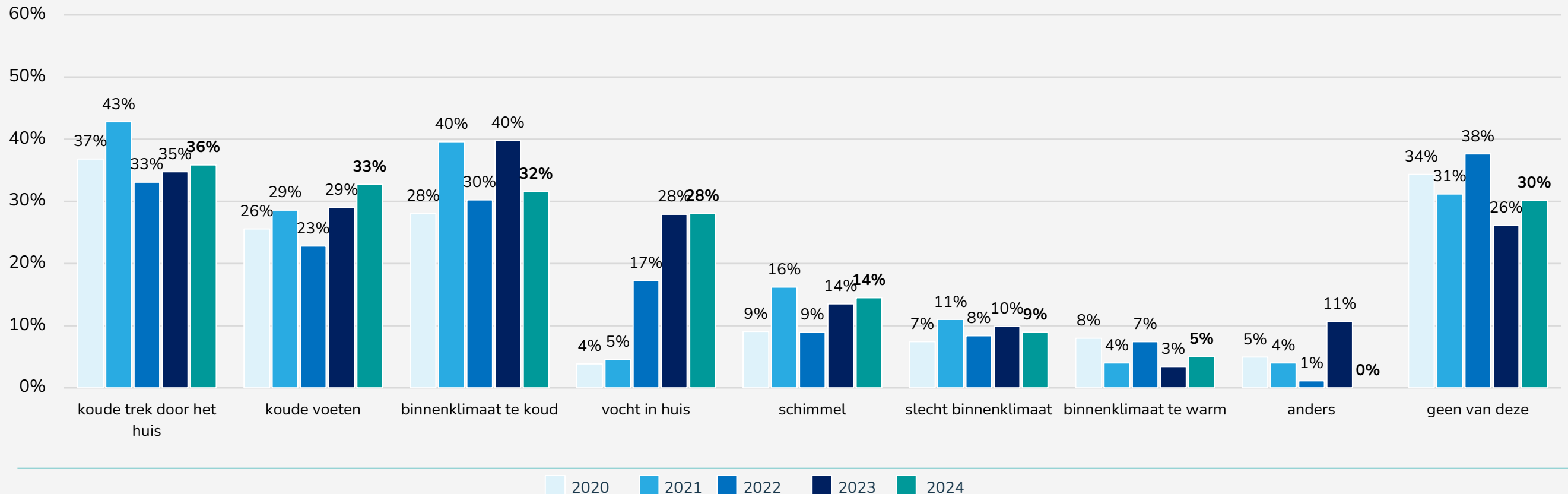
Als u het wooncomfort van uw monument op een schaal van 1 tot 10 zou moeten uitdrukken, welk cijfer zou u dan geven?
een 1 betekent zeer weinig wooncomfort en een 10 betekent zeer veel wooncomfort | basis: alle respondenten n=580

- Het gemiddelde cijfer voor het ervaren wooncomfort schommelt de afgelopen 5 jaar rond de 7. In de meting van 2024 ligt het ervaren wooncomfort met een 7,0 iets hoger dan in 2023. Eigenaren van een rijksmonument beoordelen het wooncomfort wederom met een 6,9; eigenaren van een gemeentelijk monument beoordelen het iets hoger dan de vorige meting (6,6 > 7,0).
- 71% van de monumenteigenaren geeft een 7 of hoger (dit was 70% in 2023 en 78% in 2022).
- De belangrijkste factoren die het wooncomfort negatief beïnvloed zijn kou, tocht en/of vocht in de woning, veroorzaakt door enkel glas of matige isolatie.

3.1.1 Duurzaamheid huidige situatie | ongemakken

Heeft u in uw monument last van onderstaande ongemakken?
meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=580

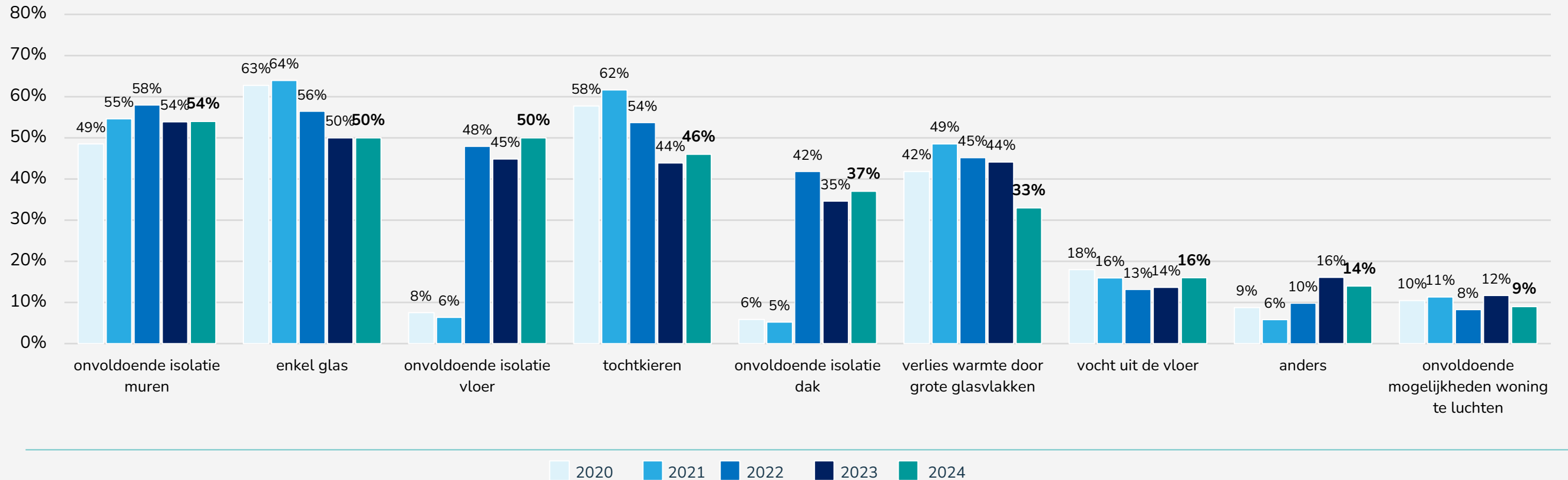

- Het percentage monumenteigenaren dat ongemakken ervaart is gedaald van 74% in 2023 naar 70% in 2024. Maar dit is altijd nog hoger dan 2022 toen 62% van de monumenteigenaren ongemakken ervoer.
- De belangrijkste ongemakken hebben wederom met kou te maken.

3.1.2 Duurzaamheid huidige situatie | oorzaken

Wat zijn volgens u mogelijke oorzaken voor deze ongemakken?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten die last hebben van ongemakken n=405

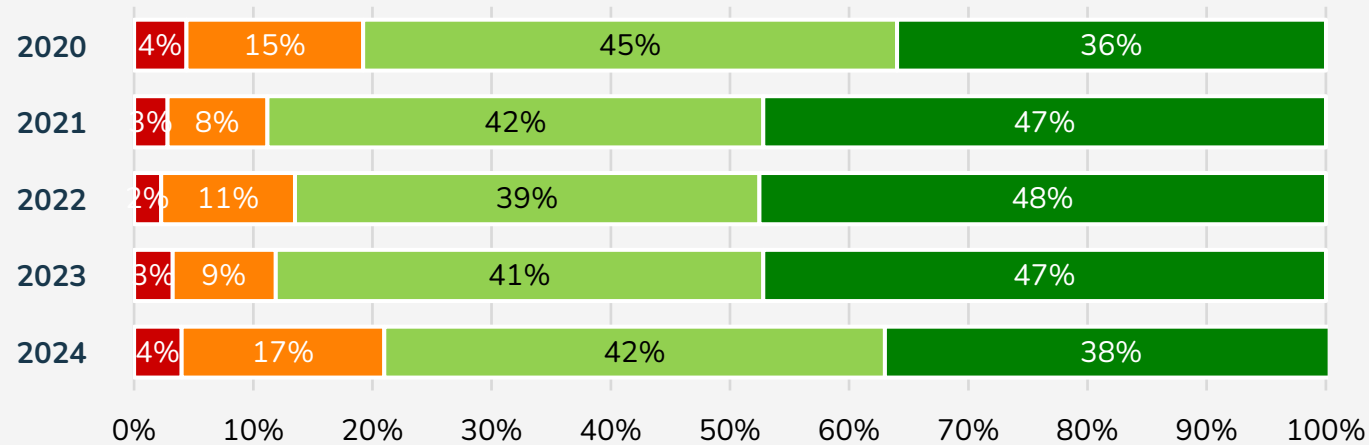

- Net als bij de zaken die men noemt die het wooncomfort negatief beïnvloeden, worden onvoldoende isolatie van de muren en vloeren, maar ook enkel glas als mogelijke oorzaken voor de ongemakken die men ervaart genoemd.

3.1.3 Duurzaamheid huidige situatie | interesse verduurzamen

In welke mate bent u geïnteresseerd in het verduurzamen van uw monument?

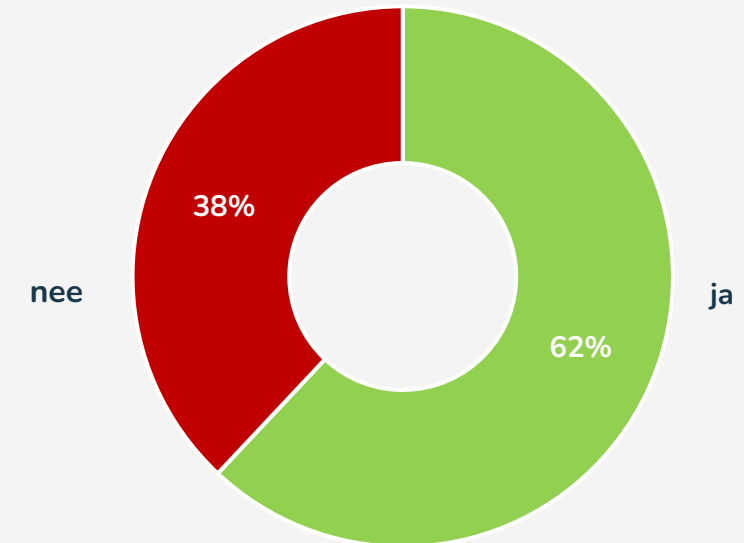
basis: alle respondenten n=580

■ niet geïnteresseerd ■ beetje geïnteresseerd ■ geïnteresseerd ■ heel erg geïnteresseerd

Weet u welke duurzaamheidsmaatregelen mogelijk zijn in uw monument?

basis: alle respondenten n=580

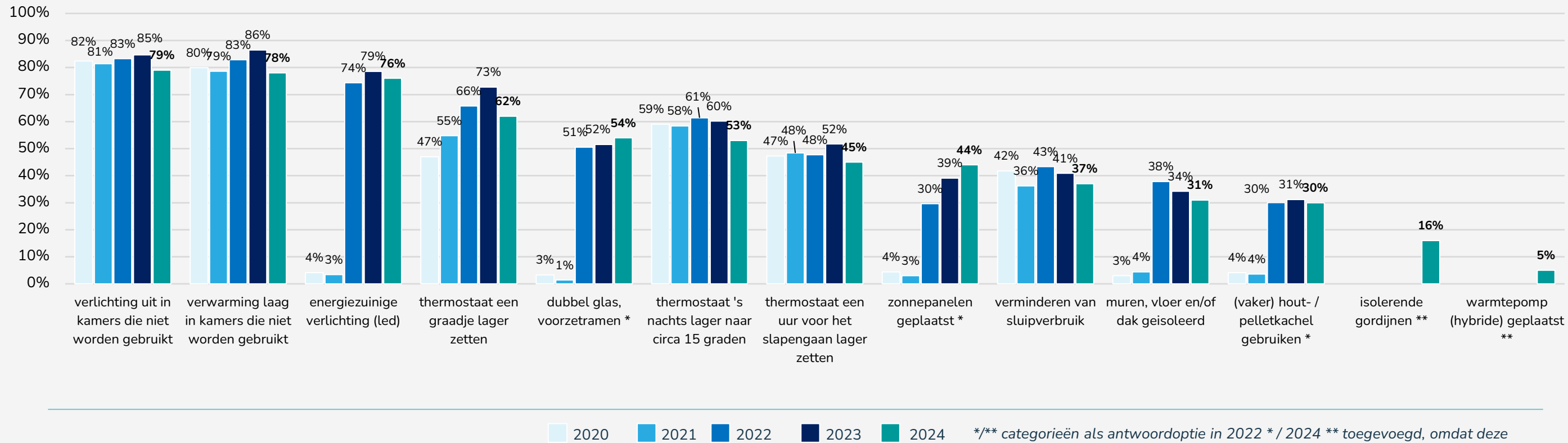

- De interesse in het verduurzamen van het eigen monument is in 2024 onverminderd hoog (80%), maar is t.o.v. 2023 wel gedaald (88%).
- Monumenteigenaren lijken vergeleken met 2023 minder bekend te zijn met de verduurzamingsmogelijkheden in het monument: 2023: 75%, 2024: 62%.

3.1.4 Duurzaamheid huidige situatie | minder energie verbruiken

Wat doet u nu al in uw monument om minder energie te verbruiken?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=580

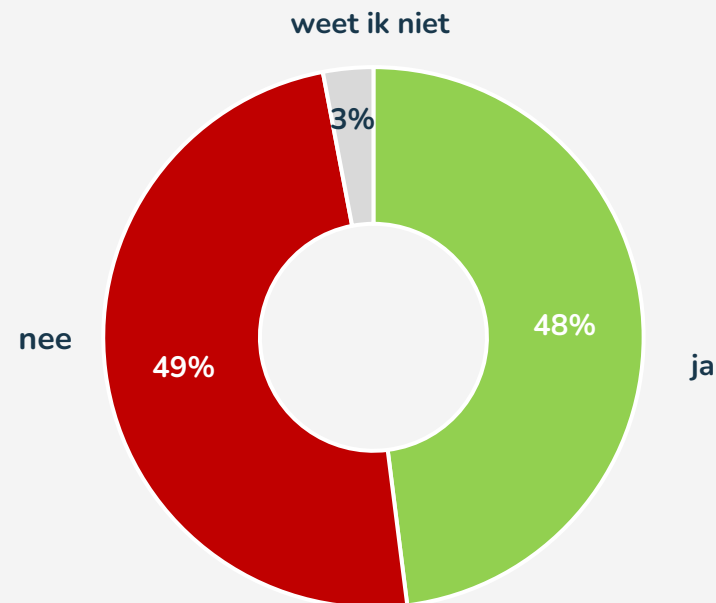

- Wederom bijna alle monumenteigenaren (98%) geven aan maatregelen te treffen om het energieverbruik te verminderen.
- Maatregelen die er duidelijk uitspringen zijn het uitzetten van de verlichting en laag zetten van de verwarming in kamers die niet gebruikt worden.
- Hiernaast wordt er wederom meer eigen energie opgewekt met behulp van zonnepanelen (2023: 39%, 2024: 44%).
- Waar in 2022 31% van de monumenteigenaren aangaf zonnepanelen geplaatst te hebben, is dat in 2023 verder gestegen naar 40% van de monumenteigenaren.

3.1.5 Duurzaamheid huidige situatie | historische energiebesparende voorzieningen

Zijn er reeds in het pand aanwezige historische energiebesparende voorzieningen, zoals bijvoorbeeld luiken, zonwering, dubbele deuren en ramen?

basis: alle respondenten n=580

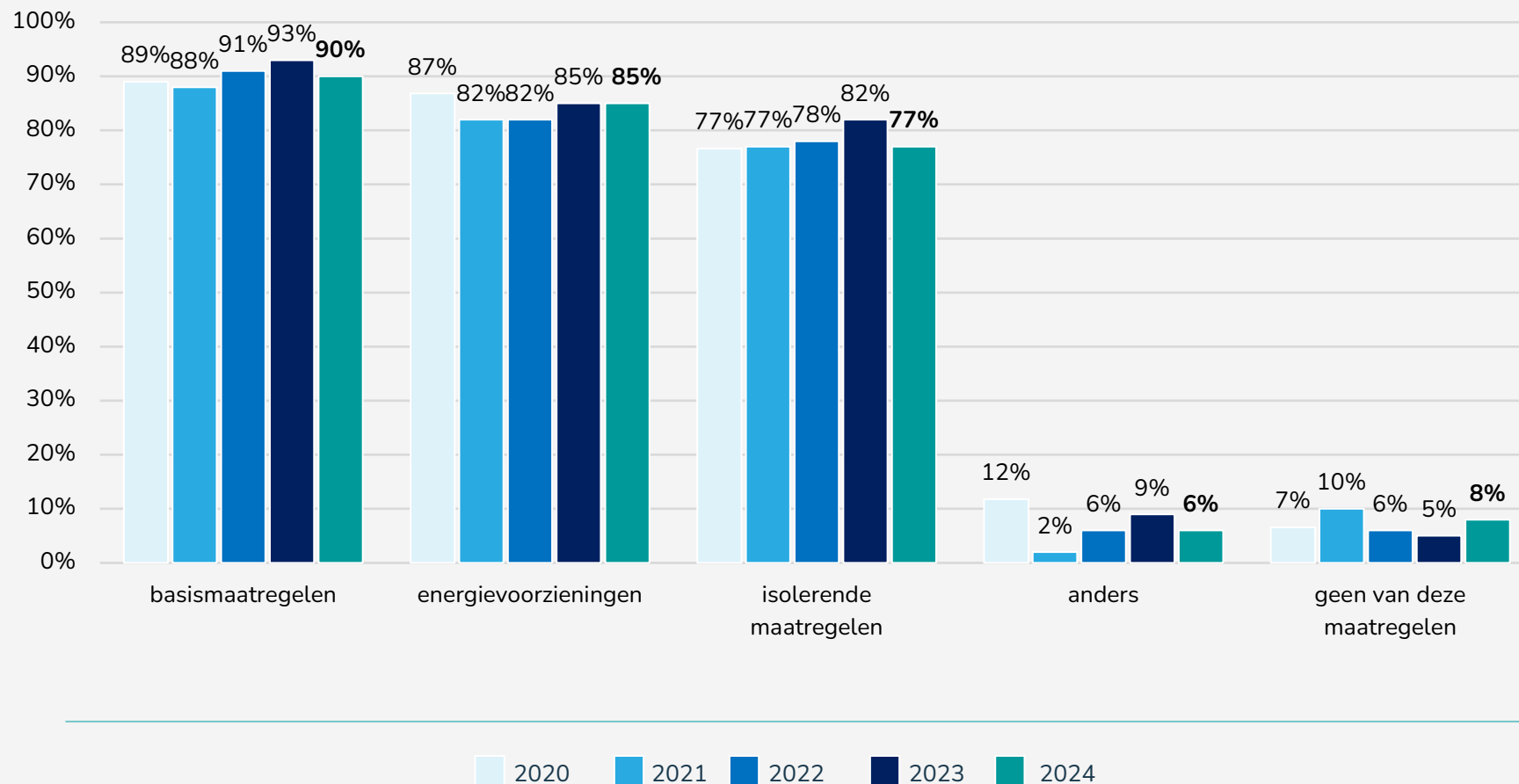

- Het percentage monumenten waar historische energiebesparende voorzieningen aanwezig zijn, schommelt ieder jaar rond de 50%.
- In 2022 gaf 45% aan dat dit het geval was, in 2023 49% en in 2024 48%.
- Historische energiebesparende voorzieningen die hierbij wederom vaak genoemd worden zijn binnen en/of buitenluiken, dubbele ramen, voorzetramen en dubbele deuren.

3.1.6 Duurzaamheid huidige situatie | duurzaamheidsmaatregelen (1)

Welke van de volgende duurzaamheidsmaatregelen heeft u genomen in uw monument?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=580

Het percentage monumenteigenaren dat verduurzamingsmaatregelen heeft getroffen is iets gedaald van 95% in 2023 naar 92% in 2024. De duurzaamheidsmaatregelen zijn ingedeeld in 3 categorieën (basis- en isolerende maatregelen en energievoorzieningen (zie volgende pagina voor een exacte indeling).

- De inzet van de verschillende maatregelen is gedaald. De grootste daling valt waar te nemen bij de isolerende maatregelen (van 82% naar 77%). Hierbij gaat het wederom om de isolatie van het dak of het verhogen van de isolatiewaarde van de ramen.
- Van de monumenteigenaren die verduurzamingsmaatregelen hebben getroffen, heeft 90% basismaatregelen getroffen. Meest populaire basismaatregelen zijn net als in 2023 het aanbrengen van energiezuinige verlichting en kierdichting.
- Bij de aangebrachte energievoorzieningen valt de stijging van het aantal monumenten met zonnepanelen op. Het percentage dat zonnepanelen noemt steeg van 19% in 2020 naar 45% in 2024.

3.1.6 Duurzaamheid huidige situatie | duurzaamheidsmaatregelen (II)

Welke van de volgende duurzaamheidsmaatregelen heeft u genomen in uw monument?
meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=580

basismaatregelen	2020	2021	2022	2023	2024
energiezuinige verlichting	73%	81%	80%	84%	83%
kierdichting	58%	62%	66%	72%	71%
thermostatische radiatorknoppen	51%	54%	55%	58%	59%
leidingisolatie	45%	50%	49%	50%	52%
energiezuinige apparaten	45%	44%	50%	47%	51%
slimme thermostaat	39%	46%	46%	48%	47%
radiatorfolie	20%	29%	32%	45%	42%
dikke isolerende gordijnen of raamluiken	30%	34%	37%	43%	37%
schoorsteenballon / klep	14%	16%	13%	15%	13%

energievoorzieningen	2020	2021	2022	2023	2024
HR(e)-ketel (gas)	76%	81%	69%	74%	70%
zonnepanelen	19%	24%	31%	40%	45%
hout gestookte installatie	13%	18%	21%	13%	21%
warmtepomp	5%	6%	9%	10%	12%
hybride warmtepomp	1%	2%	3%	5%	8%
zonneboiler	4%	3%	5%	3%	5%
brandstofcel	0%	0%	0%	0%	0%

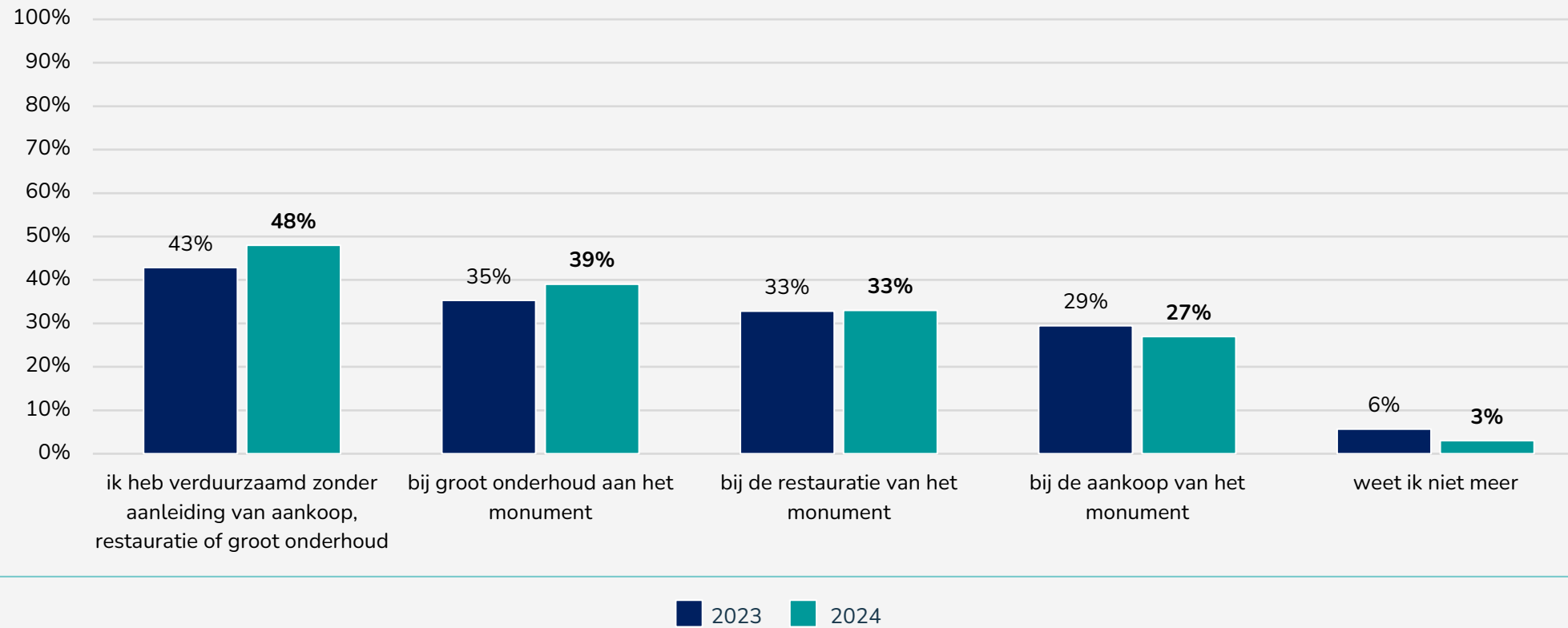
isolerende maatregelen	2020	2021	2022	2023	2024
isolatie dak	56%	54%	57%	55%	58%
isolatie vloer	33%	37%	41%	38%	43%
voorzetramen	29%	32%	32%	36%	39%
isolatie gevels	32%	34%	36%	33%	37%
verhogen isolatiewaarde ramen	33%	37%	37%	42%	35%
monumentenglas of vacuümglas*					22%

**categorie als nieuwe antwoordoptie in 2024 toegevoegd*

3.1.6 Duurzaamheid huidige situatie | duurzaamheidsmaatregelen (III)

Wanneer zijn in uw monument de duurzaamheidsmaatregelen aangebracht?

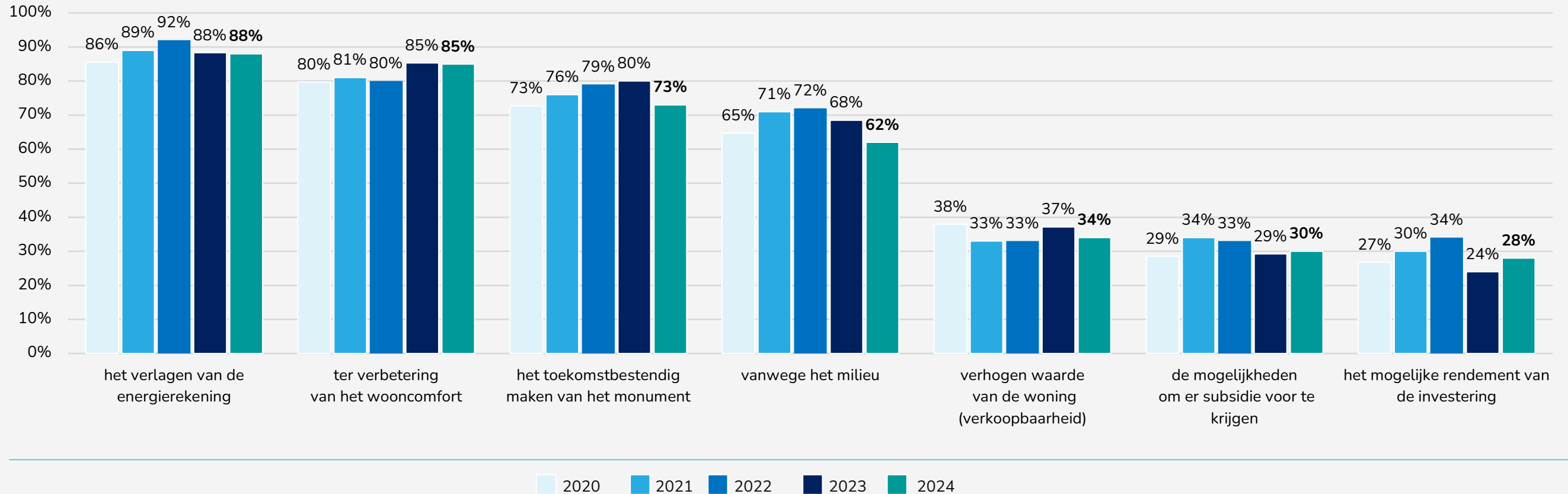
meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=535

- Het percentage monumenteigenaren dat verduurzaamd zonder aanleiding van aankoop, restauratie of groot onderhoud is gestegen van 43% naar 48%.
- Ook het percentage monumenteigenaren dat bij groot onderhoud verduurzaamd is gestegen van 35% in 2023 naar 39% in 2024.

3.1.7 Duurzaamheid huidige situatie | redenen om te verduurzamen

Wat zijn voor u de belangrijkste reden(en) om duurzaamheidsmaatregel(en) aan uw monument te laten aanbrengen?
meerdere antwoorden mogelijk | basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=535

- Het verlagen van de energierekening en het vergroten van het wooncomfort zijn nog steeds de twee meest genoemde argumenten om duurzaamheidsmaatregelen aan te brengen.
- Ook het toekomstbestendig maken van het monument is wederom een belangrijk argument, maar dit argument is wel gedaald van 80% naar 73%.

3.1.8 Duurzaamheid huidige situatie | bijdrage wooncomfort

Hoe tevreden bent u over de bijdrage van deze maatregel(en) aan een verbeterd wooncomfort?

vijfpuntenschaal (1 = zeer ontevreden / 5 = zeer tevreden) | basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=535

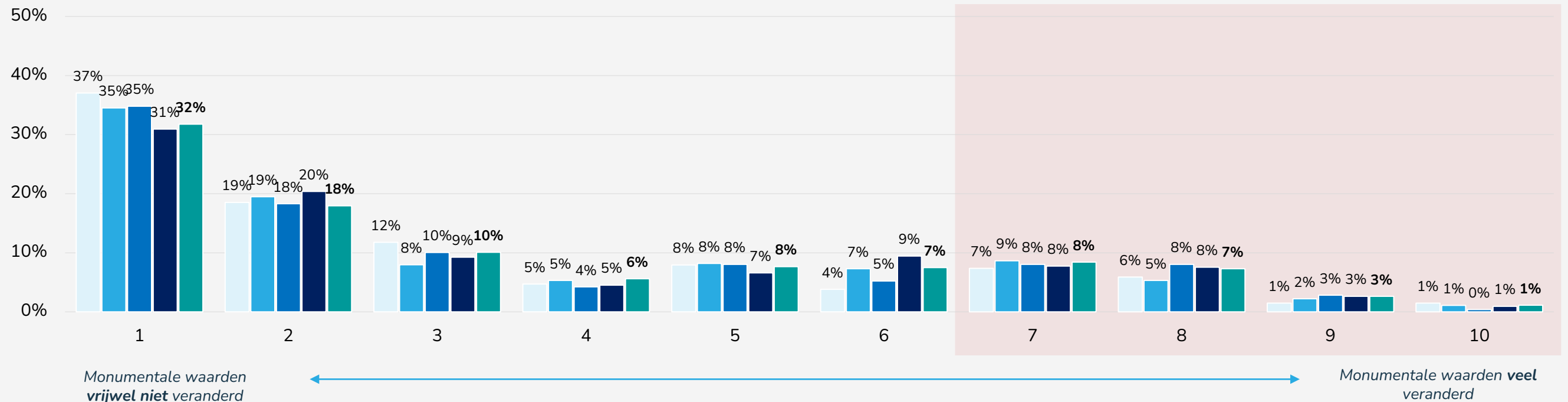
basismaatregelen	2020	2021	2022	2023	2024	isolerende maatregelen	2020	2021	2022	2023	2024	energievoorzieningen	2020	2021	2022	2023	2024
energiezuinige verlichting	4,2	4,1	4,2	4,2	4,3	verhogen isolatiewaarde ramen	4,1	4,1	4,1	4,2	4,3	warmtepomp	4,5	4,2	4,7	4,4	4,6
energiezuinige apparaten	4,1	4,1	4,1	4,1	4,2	isolatie dak	4,2	4,1	4,2	4,2	4,2	zonnepanelen	4,7	4,6	4,7	4,7	4,5
slimme thermostaat	4,1	4,1	4,2	4,2	4,2	isolatie gevels	4,2	4,0	4,3	4,1	4,2	hybride warmtepomp	4,6	4,6	4,3	4,2	4,5
schoorsteenballon / klep	3,6	3,8	3,7	3,7	4,0	isolatie vloer	4,2	4,0	4,3	4,2	4,2	hout gestookte installatie	4,4	4,3	4,4	4,5	4,4
thermostatische radiatorknoppen	3,9	3,9	4,1	4,0	4,0	voorzetramen	3,9	4,0	4,1	4,0	4,1	zonneboiler	4,5	4,7	4,7	4,5	4,3
leidingisolatie	3,8	3,7	3,8	3,7	3,9							HR(e)-ketel (gas)	4,0	4,1	3,9	4,0	4,0
dikke isolerende gordijnen of raamluiken	3,7	3,8	3,8	3,9	3,9							brandstofcel	-	-	-	-	5,0*
kierdichting	3,6	3,7	3,6	3,6	3,7												
radiatorfolie	3,7	3,6	3,6	3,6	3,6												

*resultaat op basis van 1 respondent

3.1.9 Duurzaamheid huidige situatie | monumentale waarden

Op een schaal van 1 tot 10, in welke mate zijn de monumentale waarden veranderd na het aanbrengen van de duurzaamheidsmaatregelen?

een 1 betekent dat er vrijwel niets veranderd is en een 10 dat er veel veranderd is | basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=535

- Monumenteigenaren zijn net als eerdere jaren vaak van mening dat de aangebracht maatregelen niet of nauwelijks invloed hebben gehad op de monumentale waarden van het monument. De helft van hen heeft met een 1 of een 2 aangegeven dat de monumentale waarde nauwelijks is veranderd na het aanbrengen van de duurzaamheidsmaatregelen.
- Vergelijkbaar met eerdere jaren geeft 19% van de monumenteigenaren een 7 of hoger (zie roze vlak), wat betekent dat de duurzaamheidsmaatregelen bij deze groep duidelijk wel invloed hebben gehad op de monumentale waarden. Deze groep noemt relatief vaak dat zij de isolatiewaarde van de ramen hebben verhoogd en dat zij dak- en vloerisolatie hebben aangebracht.

3.1.10 Duurzaamheid huidige situatie | aanpassen historische onderdelen

Welke historische onderdelen zijn er aangepast bij het verduurzamen van uw monument?

meerdere antwoorden mogelijk |

*basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen
n=535*

	2020	2021	2022	2023	2024
ramen	42%	38%	37%	44%	42%
wanden	23%	23%	25%	21%	25%
dakconstructie	25%	20%	24%	23%	23%
vloeren	26%	22%	23%	23%	22%
plafonds	13%	14%	18%	12%	16%
schoorsteen	10%	8%	12%	9%	9%
deuren	10%	8%	10%	8%	9%
anders	3%	1%	1%	5%	0%
geen	37%	44%	42%	35%	39%

Zijn er historische onderdelen afgedekt maar behouden gebleven?

meerdere antwoorden mogelijk |

basis: monumenteigenaren die historische onderdelen hebben aangepast n=326

	2020	2021	2022	2023	2024
dakconstructie	23%	24%	21%	19%	21%
wanden	22%	16%	20%	18%	17%
ramen	12%	14%	16%	16%	13%
vloeren	12%	8%	9%	13%	10%
plafonds	12%	10%	13%	11%	8%
schoorsteen	8%	8%	8%	7%	7%
deuren	7%	4%	9%	7%	6%
anders	2%	2%	4%	4%	4%
geen	58%	59%	57%	56%	58%

Zijn er historische onderdelen verdwenen?

meerdere antwoorden mogelijk |

basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=535

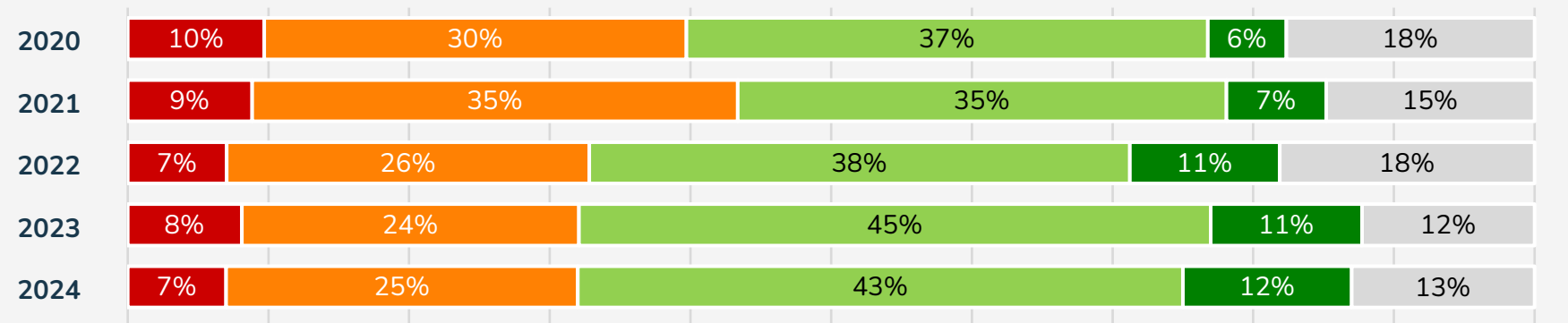
	2020	2021	2022	2023	2024
ramen	4%	5%	5%	4%	4%
vloeren	6%	4%	5%	4%	4%
schoorsteen	4%	4%	4%	5%	4%
plafonds	2%	3%	3%	2%	3%
wanden	3%	2%	3%	3%	3%
deuren	2%	4%	3%	2%	2%
dakconstructie	2%	2%	2%	3%	2%
anders	1%	2%	3%	5%	1%
geen	84%	84%	85%	82%	86%

3.1.11 Duurzaamheid huidige situatie | gas- en elektriciteitsverbruik

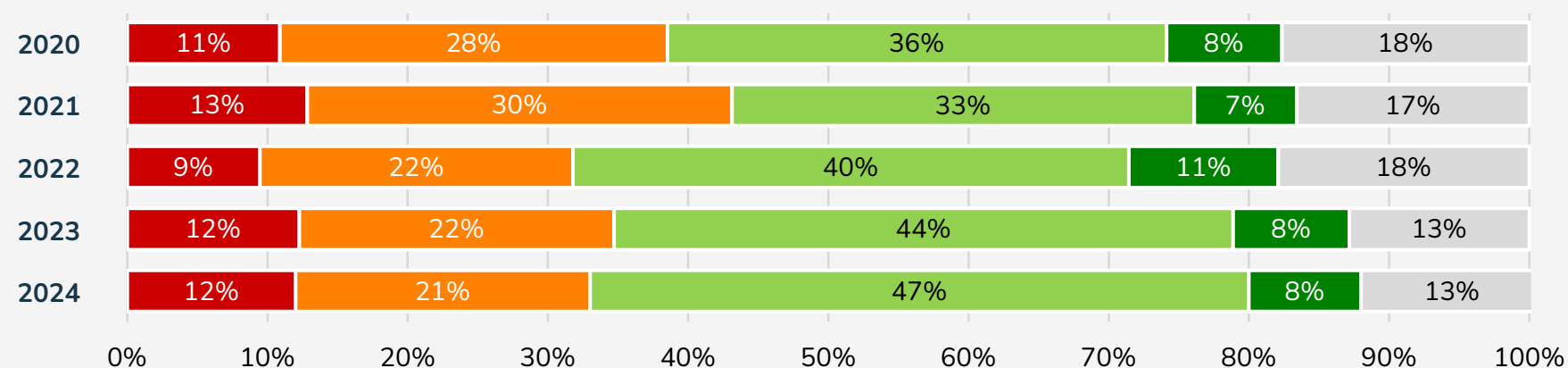
Hebben alle genomen duurzaamheidsmaatregelen invloed gehad op uw gasverbruik / elektriciteitsverbruik?

basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=535

gasverbruik

elektriciteitsverbruik

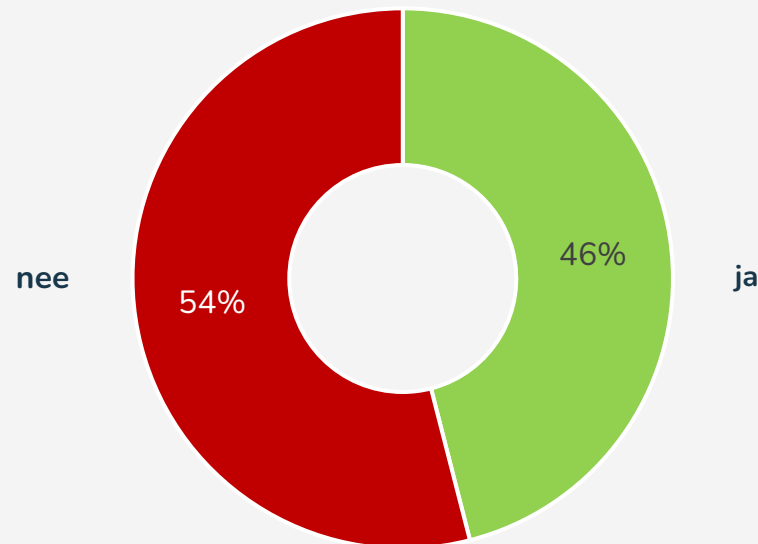
■ nee ■ ja, maar minder dan verwacht ■ ja, volgens verwachting ■ ja, boven verwachting ■ weet ik niet / ik volg het energieverbruik niet

- Als één van de belangrijkste argumenten om te verduurzamen noemt de monumenteigenaar het verlagen van de energierekening. Het is daarom wenselijk dat de maatregelen zorgen voor een verlaging van het gas- en/of elektriciteitsverbruik.
- In 55% van de gevallen heeft de verduurzamingsmaatregel invloed gehad op het gas- en/of energieverbruik.
- Ongeveer een derde geeft aan dat het geen effect, of minder effect dan verwacht heeft gehad (gasverbruik 32% / elektriciteitsverbruik 33%).

3.1.12 Duurzaamheid huidige situatie | advies en inzicht vooraf

Heeft u advies ingewonnen bij een adviseur voor het nemen van de duurzaamheidsmaatregel(en)?

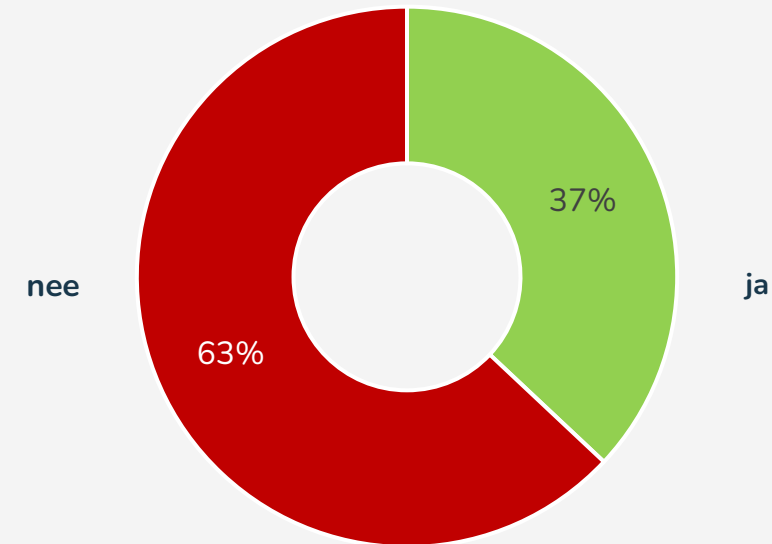
basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=535

- Het lijkt er wederom op dat de monumenteigenaren steeds vaker advies inwinnen bij een adviseur voordat zij investeren in duurzaamheidsmaatregelen, 46% van de monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen heeft aangebracht, heeft hiervoor advies ingewonnen (2022: 39%, 2023: 41%).

Had u van te voren goed inzicht in de besparingsprognose bij het nemen van de duurzaamheidsmaatregel(en)?

basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=535

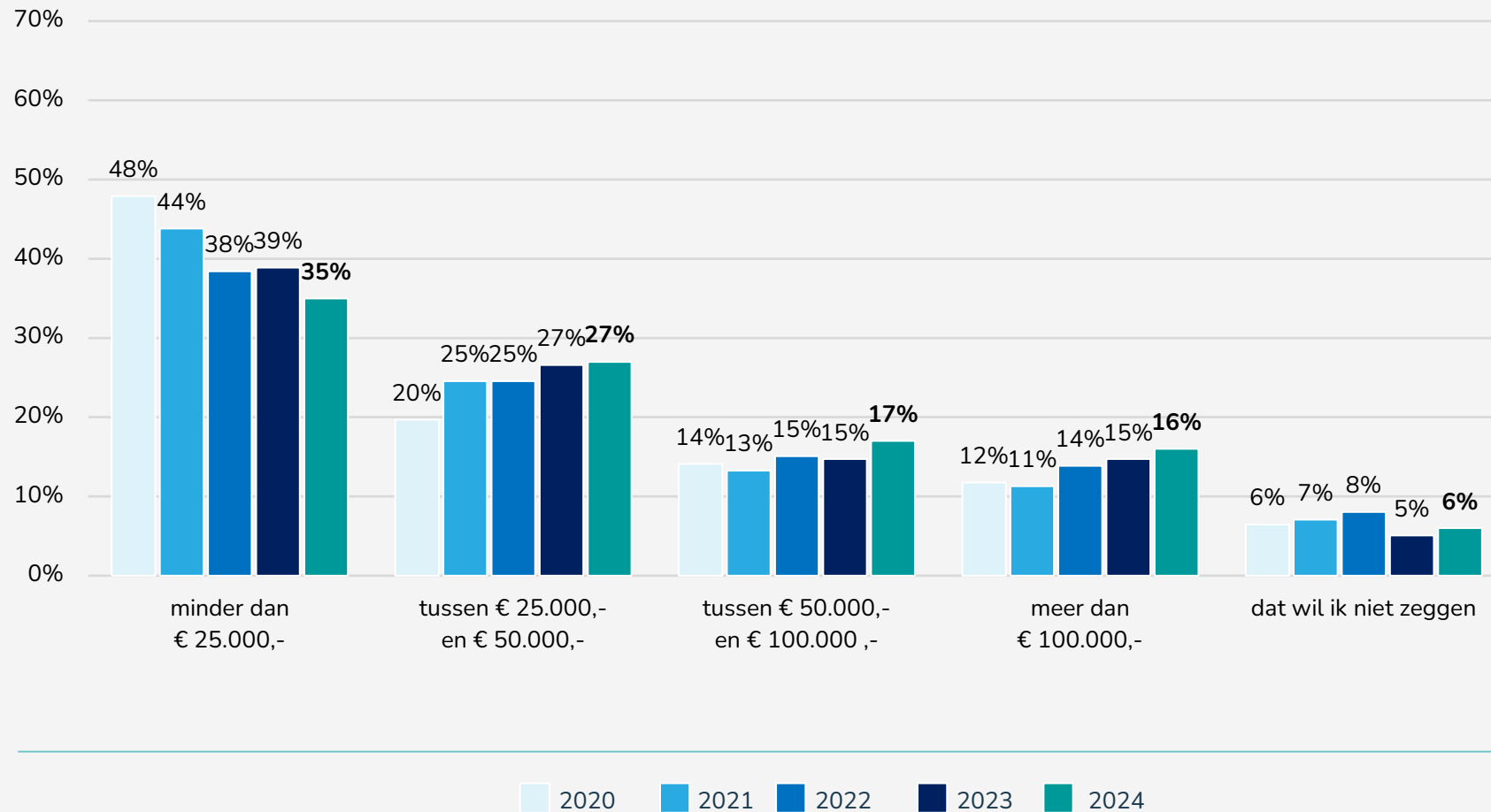

- Monumenteigenaren zijn wederom iets beter geïnformeerd over het effect van de investeringen (2023: 35%, 2024: 37%).
- Net als bij de voorgaande meting hadden monumenteigenaren die advies hebben ingewonnen, vaker inzicht in de besparingsprognose (44%) dan zij die dit niet hebben gedaan (30%).

3.1.13 Duurzaamheid huidige situatie | kosten (I)

Wat waren de kosten van de duurzaamheidsmaatregel(en)?

basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=535

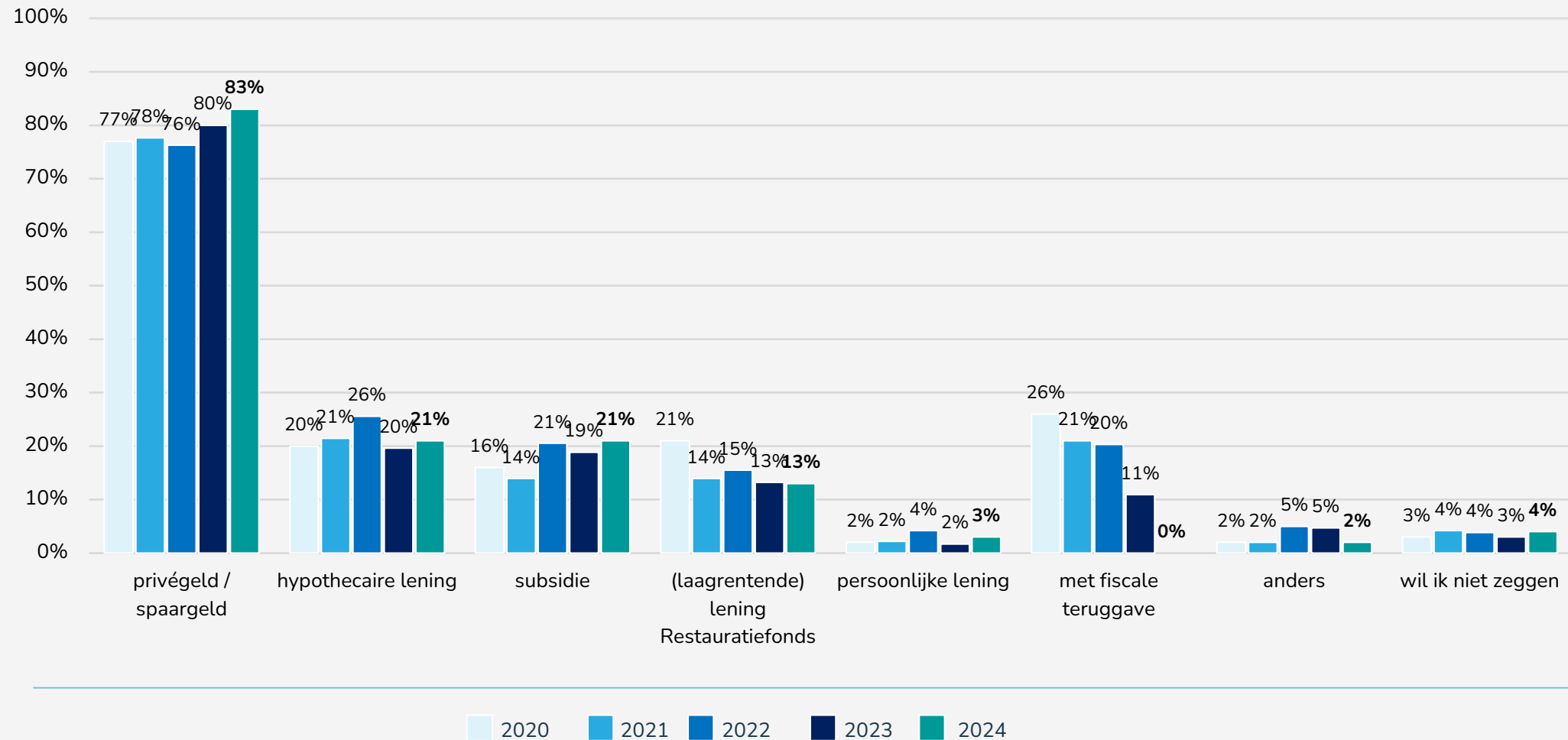

- Het percentage monumenteigenaren dat minder dan € 25.000,- heeft geïnvesteerd in duurzaamheidsmaatregelen is gedaald van 48% in 2020 naar 35% in 2024.
- Het percentage dat € 25.000,- of meer heeft geïnvesteerd is in de afgelopen jaren licht gestegen.

3.1.13 Duurzaamheid huidige situatie | kosten (III)

Hoe heeft u deze duurzaamheidsmaatregel(en) gefinancierd?

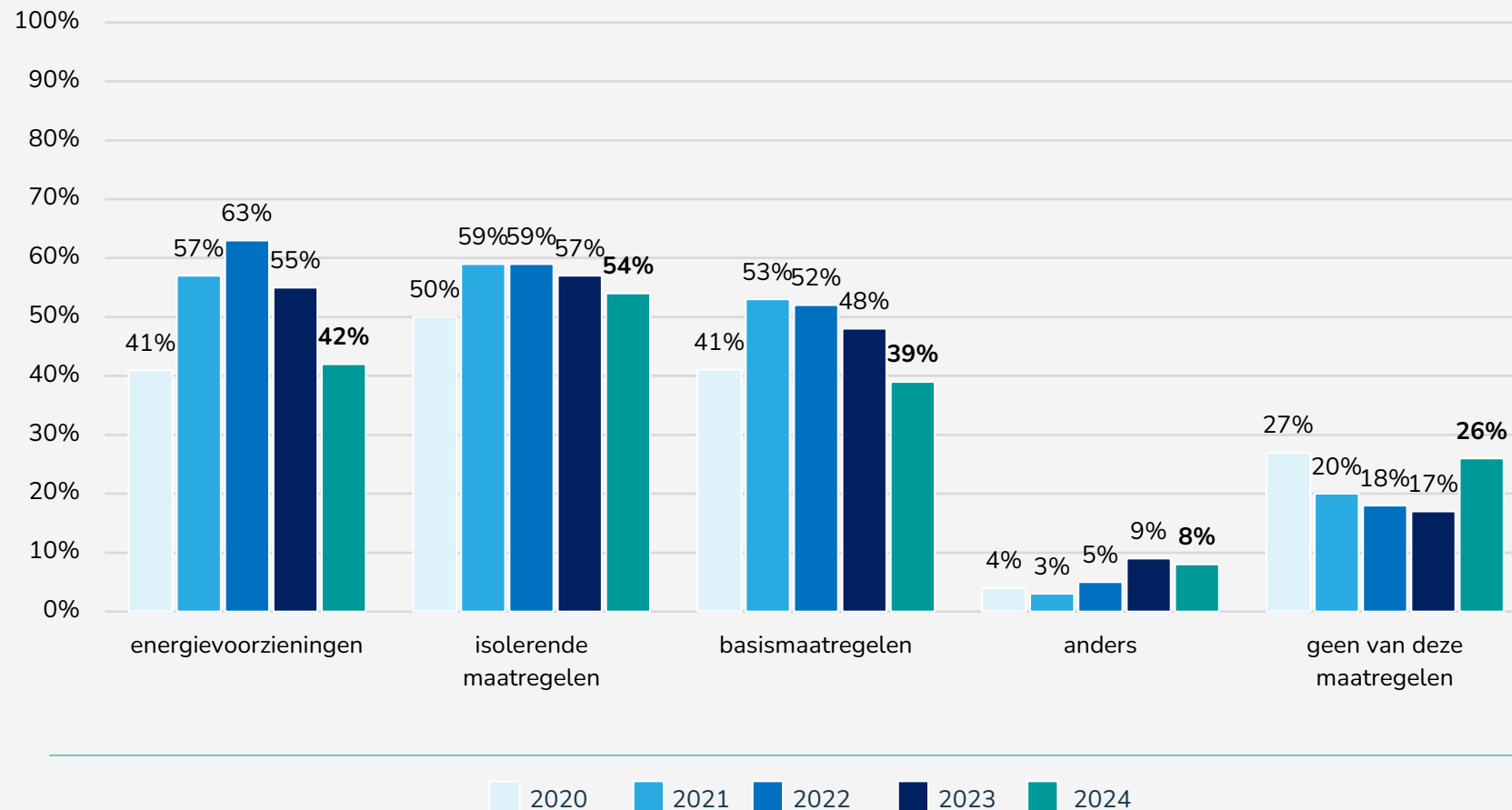
meerdere antwoorden mogelijk, basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=535

- In toenemende mate worden de duurzaamheidsmaatregelen gefinancierd met behulp van eigen privé­geld / spaargeld (2024: 83%).
- De persoonlijke lening wordt wederom het minst vaak gebruikt als financiering voor duurzaamheidsmaatregelen.

Overweegt u binnen de komende drie jaar één van de volgende duurzaamheidsmaatregelen te nemen?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=580

Aan de monumenteigenaren is gevraagd of zij overwegen de komende drie jaar (nog meer) duurzaamheidsmaatregelen te nemen. Deze maatregelen zijn ingedeeld in de eerdergenoemde drie categorieën.

- De bereidheid om in de komende drie jaar te investeren in de genoemde duurzaamheidsmaatregelen is t.o.v. 2023 gedaald van 83% naar 74%. Van de monumenteigenaren overweegt om in de komende 3 jaar verduurzamingsmaatregelen te nemen waarmee dit percentage voor het eerst sinds 2020 is afgenomen. Dit is vergelijkbaar met het percentage in 2020 (73%).
- De drie typen verduurzamingsmaatregelen worden procentueel gezien allen minder vaak genoemd dan in 2023.
- Het aantal monumenteigenaren dat de komende drie jaar wil investeren in zonnepanelen en/of een (hybride) warmtepomp is wederom gedaald.

Overweegt u binnen de komende drie jaar één van de volgende duurzaamheidsmaatregelen te nemen?
meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=580

energie-voorzieningen	2020	2021	2022	2023	2024
zonnepanelen	26%	33%	40%	28%	24%
hybride warmtepomp	9%	19%	23%	25%	23%
warmtepomp	11%	18%	20%	20%	17%
zonneboiler	9%	8%	11%	8%	9%
Hr(e)-ketel (gas)	7%	11%	7%	8%	9%
hout gestookte installatie	2%	5%	5%	4%	5%
brandstofcel	2%	3%	1%	3%	3%

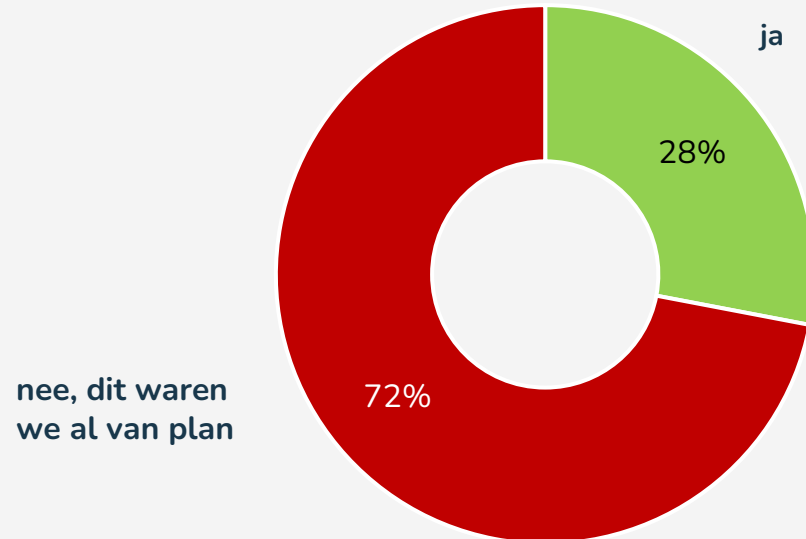
isolerende maatregelen	2020	2021	2022	2023	2024
verhogen isolatie-waarde ramen	25%	34%	30%	32%	31%
isolatie dak	17%	24%	25%	23%	28%
isolatie vloer	17%	21%	22%	21%	24%
monumentenglas of vacuümglas*					24%
isolatie gevels	12%	21%	19%	19%	21%
voorzetramen	18%	21%	19%	17%	20%

* Nieuwe categorie in 2024

basismaatregelen	2020	2021	2022	2023	2024
kierdichting	22%	27%	30%	23%	28%
dikke isolerende gordijnen of raamluiken	10%	16%	15%	13%	14%
energiezuinige apparaten	12%	18%	17%	14%	13%
radiatorfolie	12%	14%	16%	8%	10%
leidingisolatie	7%	10%	9%	10%	10%
energiezuinige verlichting	11%	14%	14%	10%	9%
slimme thermostaat	6%	13%	9%	8%	9%
schoorsteenballon / klep	3%	7%	8%	5%	7%
thermostatische radiatorknoppen	7%	8%	6%	6%	4%

Heeft het eerder (succesvol) uitvoeren van duurzaamheidsmaatregelen ervoor gezorgd dat u de komende drie jaar opnieuw duurzaamheidsmaatregelen gaat uitvoeren?

basis: alle respondenten die al eerder duurzaamheidsmaatregelen hebben doorgevoerd en dit ook in de komende drie jaar van plan zijn te gaan doen n=407

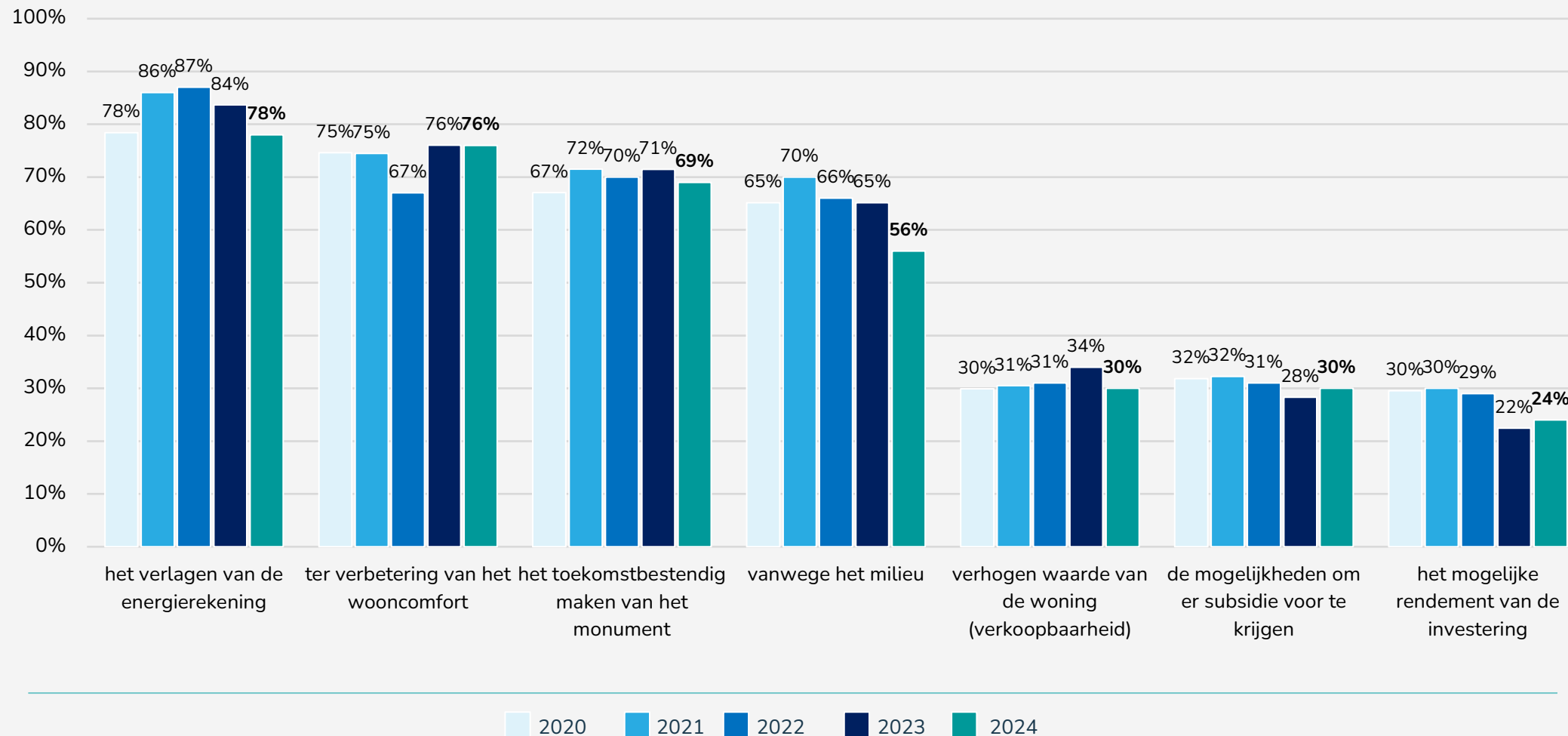

- Het eerder (succesvol) uit laten voeren van duurzaamheidsmaatregelen speelt net als eerdere jaren slechts bij een klein deel (28%) een rol bij de keuze om dit ook in de toekomst weer te doen (2020: 28%, 2021: 27%, 2022: 29% en 2023: 29%).

3.2.3 Duurzaamheid toekomst | redenen duurzaamheidsmaatregelen

Wat zijn voor u de belangrijkste reden(en) om in de toekomst deze duurzaamheidsmaatregel(en) aan uw monument te laten aanbrengen?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: monumenteigenaren die in de toekomst duurzaamheidsmaatregelen laten aanbrengen n=429

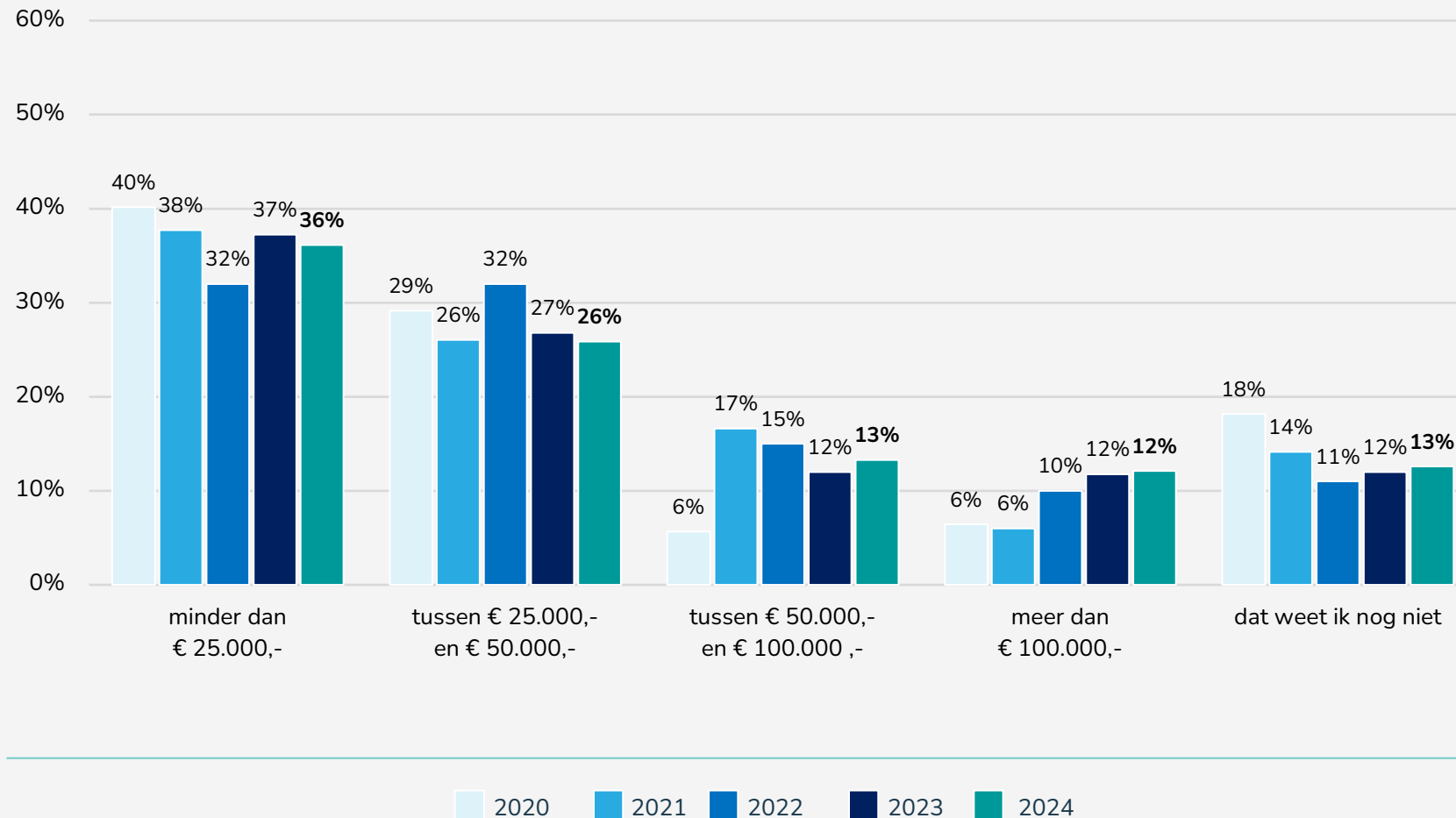

- Ook over de toekomstige plannen op het gebied van verduurzaming is gevraagd wat de belangrijkste redenen hiervoor zijn. Dit zijn veelal dezelfde redenen waarom men al verduurzamingsmaatregelen heeft doorgevoerd.
- Het verlagen van de energierekening blijft de belangrijkste reden om een verduurzamingsmaatregel aan te laten brengen, maar dit percentage neemt sinds 2022 af.
- Opvallend is dat het milieu als reden voor verduurzaming relatief minder vaak is genoemd (2023: 65%, 2024: 56%).

3.2.4 Duurzaamheid toekomst | kosten (I)

Wat voor kosten verwacht u te maken voor het aanbrengen van deze duurzaamheidsmaatregel(en)?

basis: monumenteigenaren die in de toekomst duurzaamheidsmaatregelen laten aanbrengen n=429

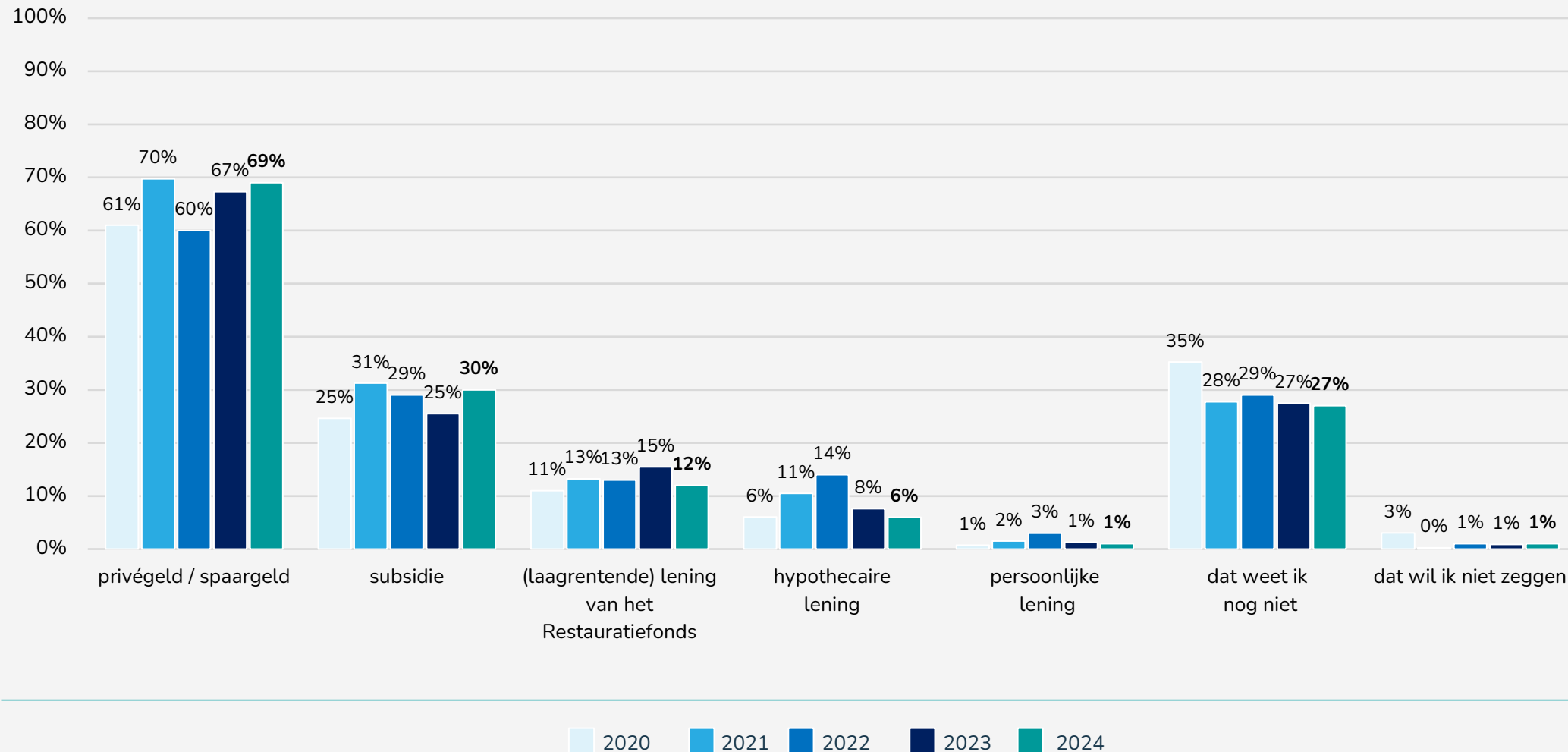

- De bedragen die men denkt te moeten investeren zijn redelijk vergelijkbaar met 2023.
- De groep die minder dan € 50.000,- denkt te moeten investeren is iets afgenomen.
- De groep die verwacht meer dan € 100.000,- aan kosten te maken voor duurzaamheidsmaatregelen nam door de jaren heen steeds verder toe maar is nu gelijk aan 2023 (12%).

3.2.4 Duurzaamheid toekomst | kosten (II)

Hoe gaat u deze duurzaamheidsmaatregel(en) financieren?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: monumenteigenaren die in de toekomst duurzaamheidsmaatregelen laten aanbrengen n=429

- De toekomstige maatregelen worden veelal met privé­geld en / of spaargeld gefinancierd (69%).
- Meer dan bij de metingen in 2022 en 2023 verwacht men voor de duurzaamheidsmaatregel subsidie te ontvangen (30%).
- Het aantal monumenteigenaren dat de duurzaamheidsmaatregelen middels een hypothe­caire lening denkt te gaan financieren is wederom iets gedaald (6%).

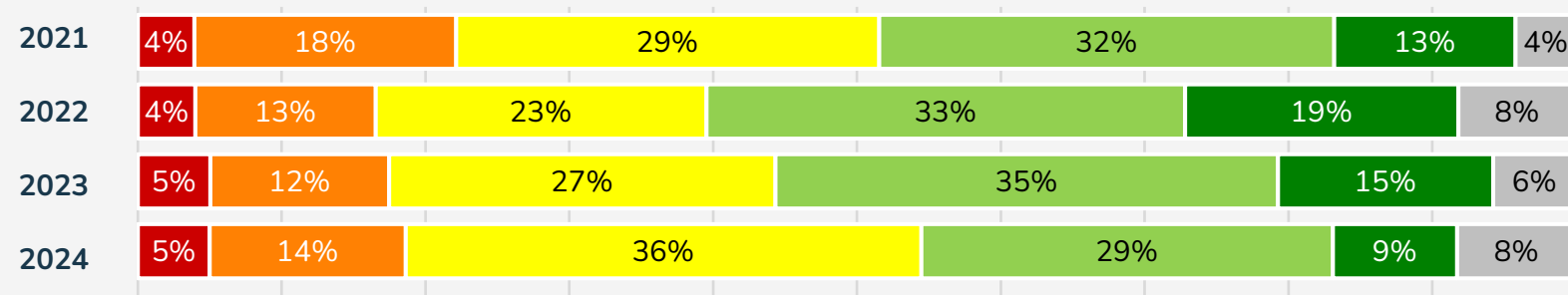
3.2.5 Duurzaamheid toekomst | invloed energietarieven

Hieronder staan twee stellingen over de gevolgen van stijgende energietarieven.

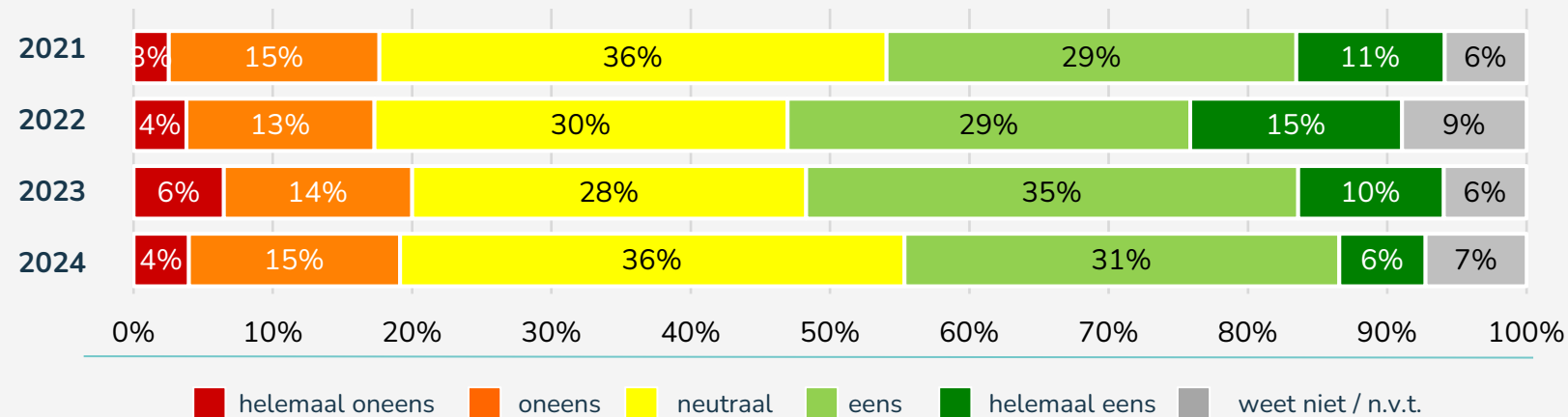
Kunt u aangeven in welke mate u het hiermee eens bent?

vijfpuntenschaal | basis: alle respondenten n=580

Stijgende energietarieven zorgen ervoor dat ik investeringen in duurzaamheidsmaatregelen aan mijn monument eerder dan gepland ga uitvoeren.

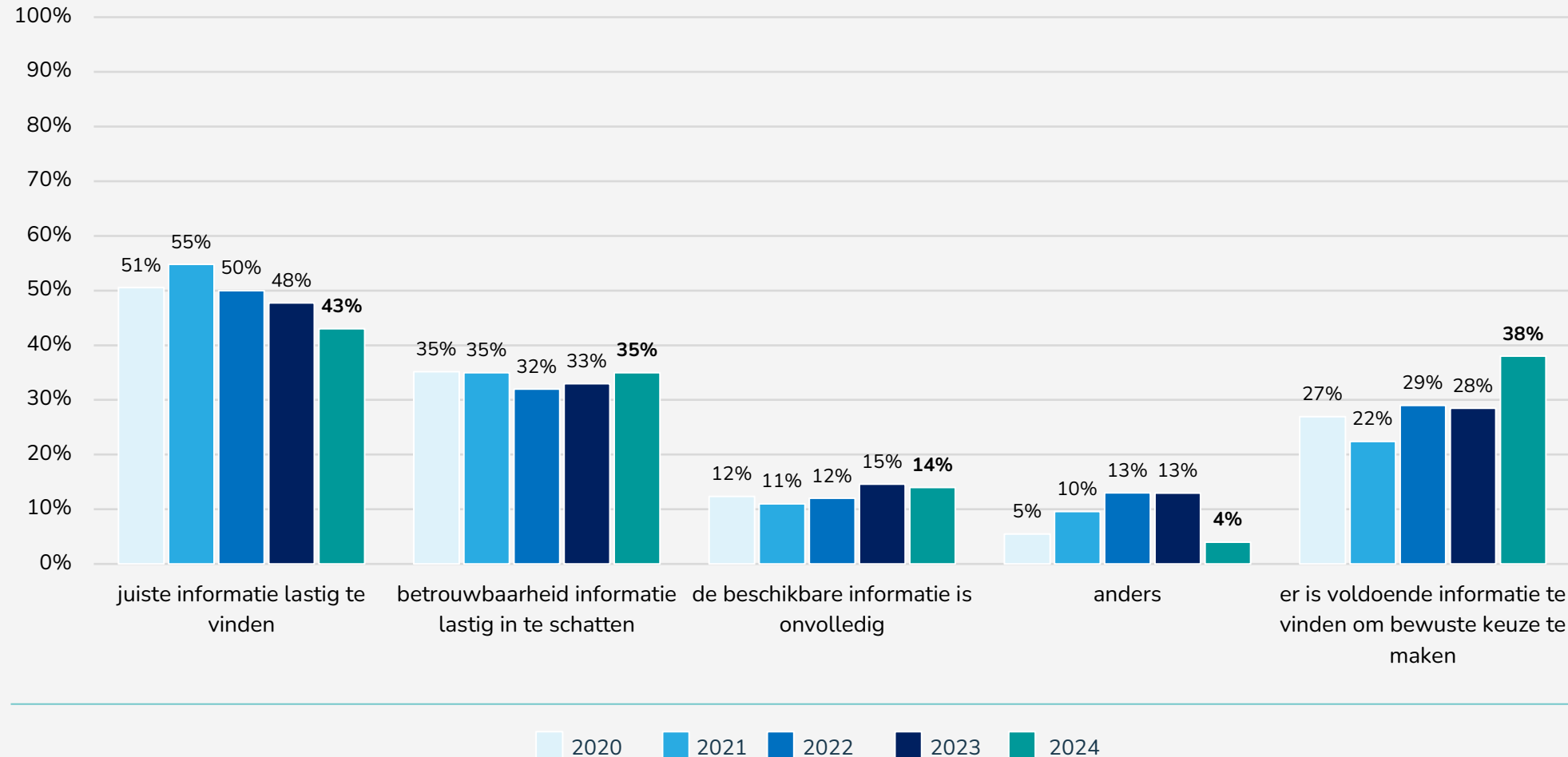
Stijgende energietarieven maken investeringen in energiebesparende maatregelen sneller lonend, waardoor ik meer ga investeren.

- Aanzienlijk minder monumenteigenaren dan in 2023 denken dat de stijgende energietarieven ervoor zorgen dat zij duurzaamheidsplannen eerder uit gaan voeren dan gepland (2023: 50%, 2024: 38%).
- 37% van de monumenteigenaren is van mening dat investeringen in energiebesparende maatregelen sneller lonend zijn door stijgende energietarieven. Deze groep geeft dan ook aan om deze reden meer te investeren. In 2023 was dit nog 45% van de monumenteigenaren.

Wat vindt u van de beschikbare informatie over de verduurzaming van monumenten?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=580

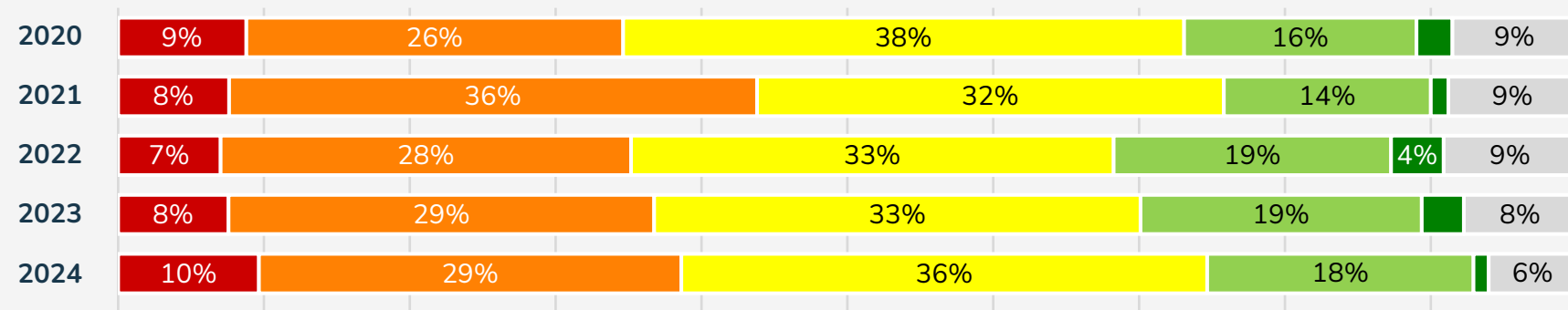
- Het percentage monumenteigenaren dat moeite heeft met het vinden van de juiste informatie is verder gedaald van 55% in 2021 naar 43% in 2024.
- Het percentage monumenteigenaren dat van mening is dat er voldoende informatie beschikbaar is om bewuste keuzes bij het verduurzamen van het monument te maken, is gestegen van 28% in 2023 naar 38%.

3.3.1 Informatievoorziening | beschikbare informatie

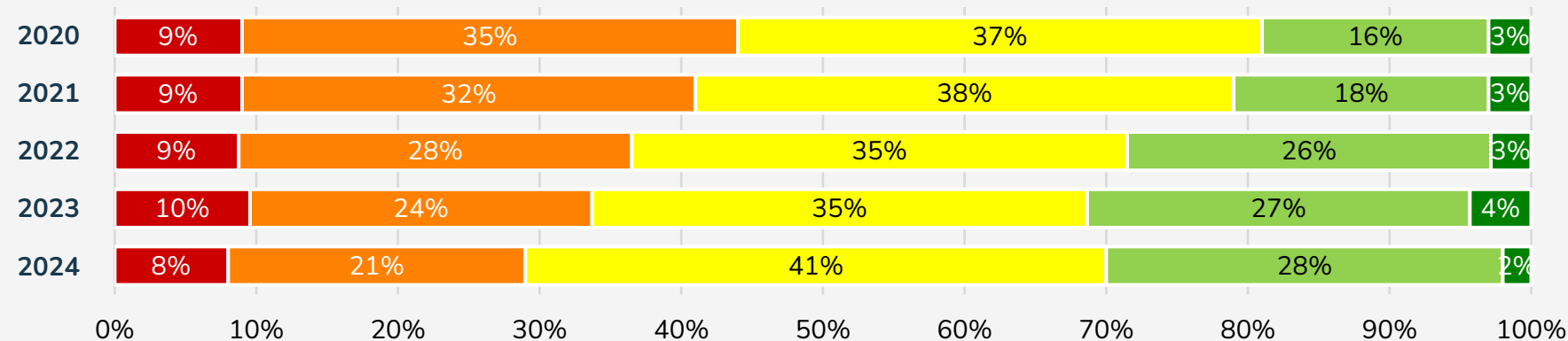
In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen?

vijfpuntenschaal | basis: alle respondenten n=580

Het is eenvoudig om informatie te vinden over de financieringsmogelijkheden die de overheid biedt om duurzaamheidsmaatregelen te nemen.

Het is eenvoudig om informatie te vinden over duurzaamheidsmogelijkheden binnen mijn monumentale pand.

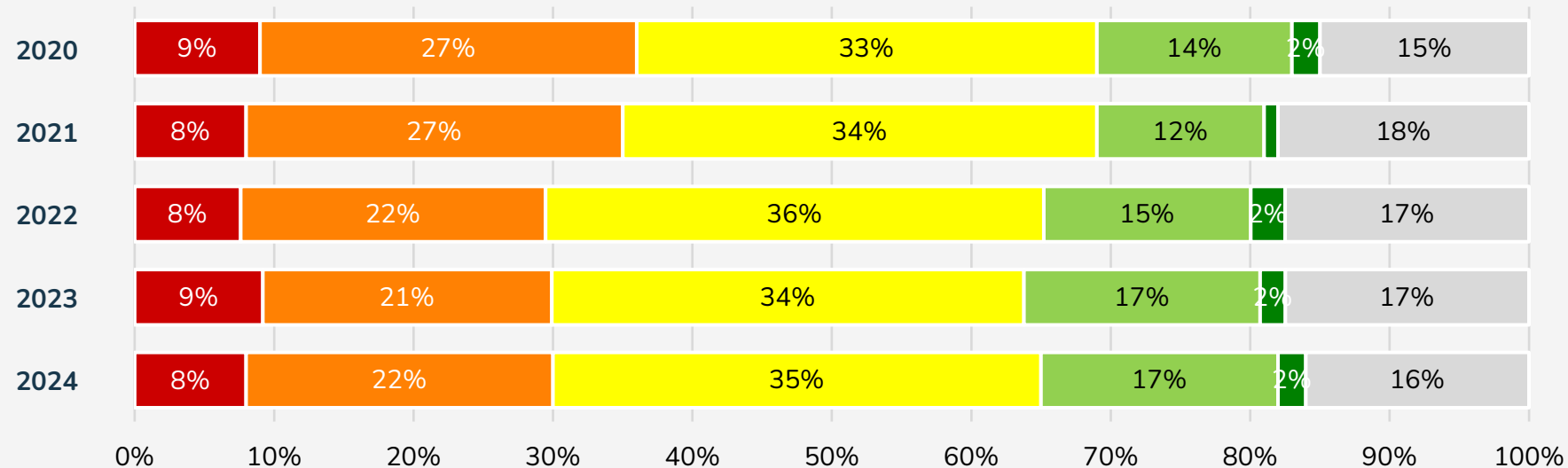

helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens weet ik niet

- Het percentage monumenteigenaren dat het niet eenvoudig vindt om informatie te vinden over financieringsmogelijkheden die de overheid biedt om duurzaamheidsmaatregelen te nemen, is licht gestegen (2023: 37%, 2024: 39%).
- Het aantal monumenteigenaren dat het niet eenvoudig vindt om informatie te vinden over duurzaamheidsmogelijkheden binnen zijn eigen monumentale pand (29%), is nagenoeg gelijk aan het percentage monumenteigenaren die dat wel eenvoudig vindt (30%).

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stelling?
vijfpuntenschaal | basis: alle respondenten n=580

Er zijn voldoende financieringsmogelijkheden voor het nemen van duurzaamheidsmaatregelen.

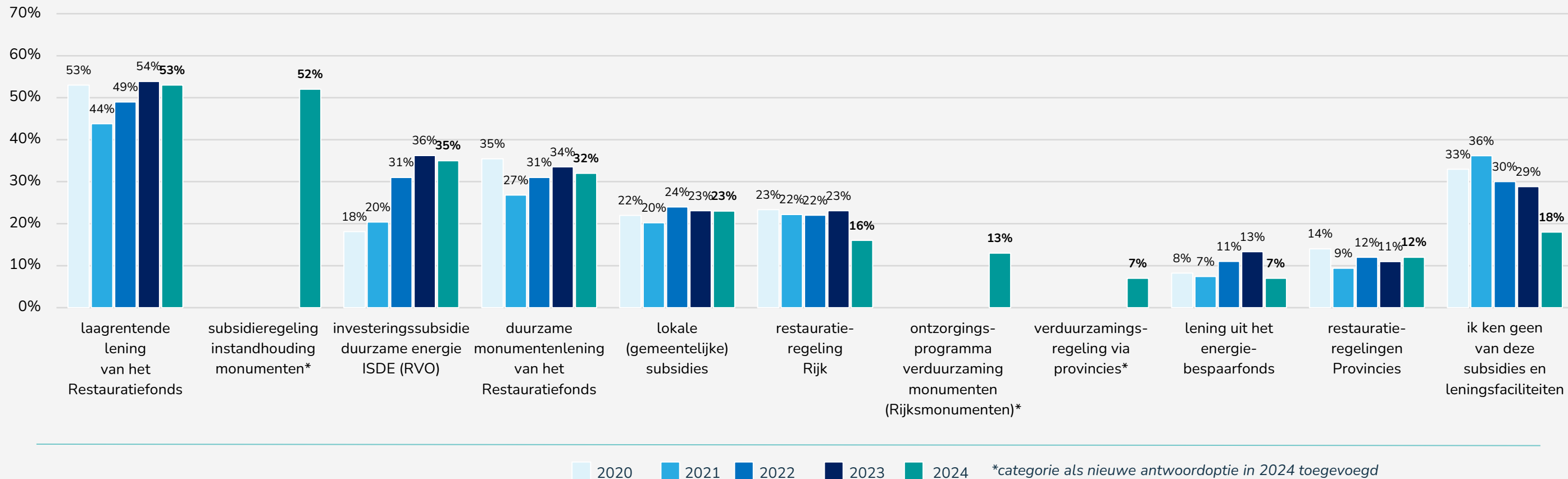

- De groep die van mening is dat er voldoende financieringsmogelijkheden zijn voor het nemen van duurzaamheidsmaatregelen is gelijk aan 2023 (19%). Maar de groep die vindt dat er onvoldoende financieringsmogelijkheden zijn, is met 30% nog altijd groter en daarnaast weet 16% niet of dit het geval is.

helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens weet ik niet

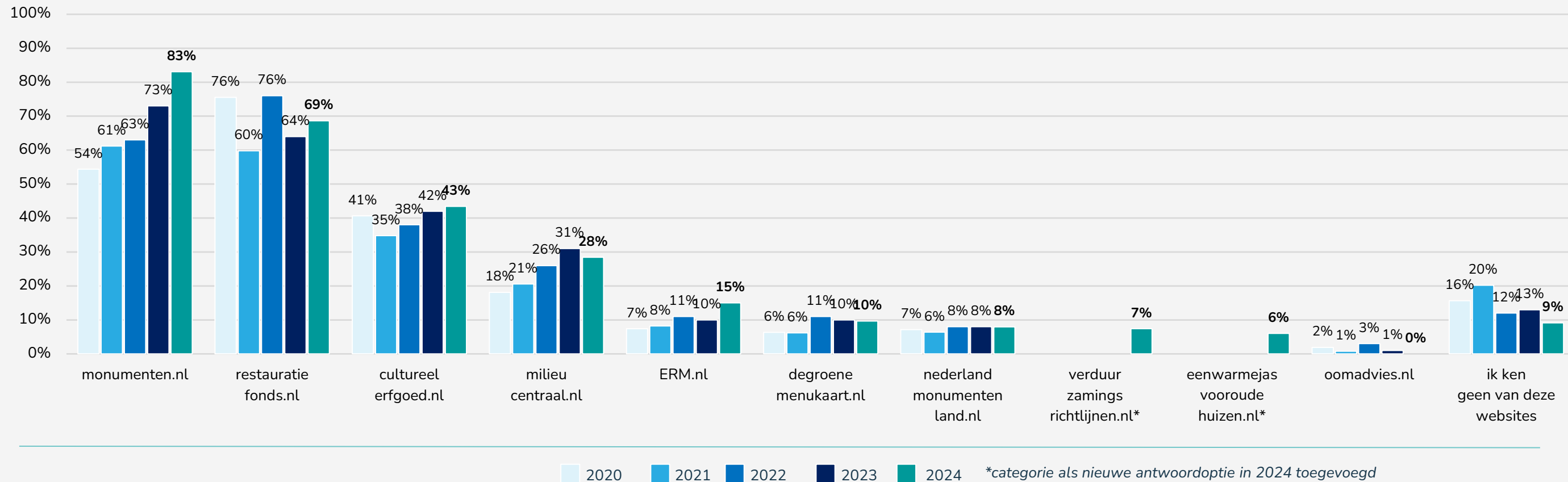
3.3.3 Informatievoorziening | bekendheid (I)

Bent u bekend met de volgende subsidies en leningsfaciliteiten?
meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=580

- De laagrentende lening van het Restauratiefonds is wederom het meest bekend (53%).
- De nieuw toegevoegde subsidieregeling instandhouding monumenten is nagenoeg even bekend (52%).
- Het aantal monumenteigenaren dat geen van de genoemde subsidies en leningsfaciliteiten kent is aanzienlijk gedaald (2023: 29%, 2024: 18%).

Bent u globaal bekend met de inhoud van de volgende website(s)?
meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=580

- De website monumenten.nl is het meest bekend. De bekendheid is sinds 2020 gestegen van 54% naar 83%.
- Het percentage monumenteigenaren dat geen enkele website kent is gedaald van 13% naar 9%.

4. Achtergrondkenmerken

4.1 Achtergrondkenmerken (I)

In welke provincie staat uw monumentale pand?	n	%
Friesland	25	4%
Groningen	37	6%
Overijssel	37	6%
Drenthe	20	3%
Gelderland	74	13%
Noord-Holland	74	13%
Zuid-Holland	57	10%
Flevoland	0	0%
Utrecht	54	9%
Noord-Brabant	147	25%
Limburg	31	5%
Zeeland	24	4%
totaal	580	100%

Wat is het bouwjaar van uw monument?	n	%
t/m 1799	220	38%
1800-1899	184	32%
1900-1999	176	30%
totaal	580	100%

Wat voor type monument bezit u?	n	%
woonhuis	342	59%
boerderij	132	23%
kerkgebouw of klooster	46	8%
kasteel, buitenplaats of landhuis	23	4%
molen of gemaal	7	1%
anders	30	5%
totaal	580	100%

Wat voor een soort monument betreft het?	n	%
rijksmonument	424	73%
gemeentelijk monument	142	24%
provinciaal monument	2	0%
beeldbepalend pand in een beschermd stads- en dorpsgezicht	12	2%
anders	0	0%
totaal	580	100%

Hoe lang bent u al eigenaar van uw monument	n	%
korter dan een jaar	19	3%
1-5 jaar	96	17%
6-10 jaar	100	17%
11-15 jaar	46	8%
langer dan 15 jaar	319	55%
totaal	580	100%

Woont u zelf in het monument?	n	%
ja	502	87%
nee	78	13%
totaal	580	100%

Met hoeveel personen woont u in het monument	n	%
1	47	9%
2	274	55%
3	58	12%
4	73	15%
5	27	5%
meer dan 5	23	5%
totaal	502	100%

4.1 Achtergrondkenmerken (II)

Hoeveel vierkante meters woonoppervlak heeft uw monument?	n	%
0-99 m ²	30	5%
100-199 m ²	134	23%
200-299 m ²	125	22%
300-399 m ²	74	13%
400-499 m ²	50	9%
500-599 m ²	24	4%
600-699 m ²	11	2%
700-799 m ²	3	1%
800-899 m ²	0	0%
900 m ² of meer	26	4%
weet ik niet	103	18%
totaal	580	100%

Beschikt u over een energielabel voor uw monument, en als dat zo is welk energielabel is dat dan?	n	%
A++++	370	64%
A+++	1	0%
A++	3	1%
A+	4	1%
A	9	2%
B	16	3%
C	7	1%
D	32	6%
E	18	3%
F	12	2%
G	12	2%
nee, ik heb geen energielabel voor mijn monument	35	6%
weet ik niet	61	11%
totaal	580	100%

Wat was (naar schatting) uw gasverbruik in het afgelopen kalenderjaar?	n	%
0-999 m ³	128	22%
1000-1999 m ³	145	25%
2000-2999 m ³	76	13%
3000-3999 m ³	41	7%
4000-4999 m ³	14	2%
5000 m ³ of meer	48	8%
weet ik niet	128	22%
totaal	580	100%

Wat was uw energieverbruik in het afgelopen kalenderjaar?	n	%
0-1999 kWh	58	10%
2000-2999 kWh	90	16%
3000-3999 kWh	57	10%
4000-4999 kWh	53	9%
5000 kWh of meer	172	30%
weet ik niet	150	26%
totaal	580	100%

4.1 Achtergrondkenmerken (III)

Is het monument in de afgelopen vijf jaar gerestaureerd of heeft er groot onderhoud plaatsgevonden?	n	%
ja	271	47%
nee	307	53%
weet ik niet	2	0%
totaal	580	100%

Verwacht u dat het monument in de komende vijf jaar gerestaureerd wordt of dat er groot onderhoud gaat plaatsvinden?	n	%
ja	241	42%
nee	306	53%
ik heb geen inzicht in de onderhoudsbehoefte	33	6%
totaal	580	100%

Bent u klant / lid van één of meerdere van de volgende organisaties?	n	%
Nationaal Restauratiefonds	175	30%
Monumentenwacht	325	56%
Federatie Instandhouding Monumenten	2	0%
ik ben geen klant / lid van deze organisaties	181	31%

Heeft u wel eens gebruikgemaakt van één of meerdere van de volgende financieringsmogelijkheden of subsidies?	n	%
Subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM)	214	37%
Laagrentende lening van het Restauratiefonds	132	23%
Investeringssubsidie duurzame energie ISDE (RVO)	104	18%
Lokale (gemeentelijke) subsidies	100	17%
Restauratieregeling van het Rijk	60	10%
Restauratieregelingen via provincies	45	8%
Duurzame monumentenlening van het Restauratiefonds	23	4%
Lening uit het Energiebespaarfonds (SVN)	12	2%
Ontzorgingsprogramma Verduurzaming monumenten (Rijksmonumenten)	12	2%
Verduurzamingsregelingen via provincies	6	1%
anders	27	5%
ik heb geen gebruikgemaakt van deze subsidies	149	26%